

**Södra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund**

HANDLINGSPROGRAM 2024-

Beslutat av Direktionen 2023-12-15

Handläggare: Henrik Andersson, Johan Olsson och Magnus Nyhage

Förord

Detta strategiska styrdokument anpassas utefter rådande förhållanden och förändringar som sker i samhället med ständig omvärldsbevakning och riskbedömning. Med räddningstjänst avses i lagen om skydd mot olyckor (LSO) ansvaret för ett likvärdigt skydd för räddningsinsatser i olika sammanhang där den operativa förmågan utgår från kontinuerliga riskbedömningar. Det förebyggande uppdraget i lagstiftningen beskriver ansvaret för tillsyn över den enskildes åtaganden med myndighetsutövning, remissförfaranden och rådgivning. Det förebyggande ansvaret omsluter räddningstjänstuppdraget inklusive samtliga medarbetares insatser före, under och efter händelser för att rädda liv, hälsa, miljö och egendom samt minimera följderna av olyckor som säkerhetsmålen i Handlingsprogrammet bygger på. Verksamhetens övergripande mål omsätts till grupp- och individnivå som ökar medarbetarnas delaktighet och resultat. Ändringarna i LSO och lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) innebär ytterligare åtaganden som ska ge förväntad effekt.

Säkerhetsläget i Sveriges närområde har försämrats de senaste åren som har gått ifrån att vara ett legitimt till ett prioriterat mål för terrorattentat. Med ett ökat säkerhetsläge utgör räddningstjänsten en viktig del i krisberedskapen i det samhällsansvar som åligger kommunerna i det civila försvaret. Medborgarnas rätt till skydd och säkerhet är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Det är uppenbart att vi lever i en snabb och föränderlig värld där samhället ställs inför allt högre prövningar varför innovation, metod- och talangutveckling är av väsentlig betydelse för samhällsnyttan. Det innebär att en effektiv hantering av olyckor utgör en del av samhällets välfärdssystem där kompetensförsörjning blir en överlevnadsfråga inte minst för att intresset för räddningstjänstens kärnområden är attraktivt för andra aktörer på marknaden.

Svensk räddningstjänst har hittills varit organiserad och rustad för den eviga freden som nu ska växla upp till en räddningstjänst under höjd beredskap som kräver både omställningar och förutsättningar för möjliggörande. Införandet av ett enhetligt ledningssystem (ELS) påverkar även det resultatet av en effektivare räddningstjänst med övergripande beslut i systemledningen av samtliga operativa enheter inom förbundet och i samverkan med andra ledningssystem som även omfattas av akuta tillsynsåtgärder. Samarbetet räddningstjänster emellan och med externa aktörer möjliggör att sammanhållna resurser skapas som medger ett större handlingsutrymme, även i det nationella skyddet mot olyckor.

Räddningstjänsten är att anse som räddaren i nöden men det viktigaste både för den enskilde och samhället är att det inte inträffar några olyckor alls. Att förebygga olyckor, stora som små är nödvändigt för att minska lidandet och kostnaderna. När en olycka trots allt inträffar är det tiden som avgör i många fall. Det är därför viktigt att även den drabbade själv eller någon i närheten kan agera innan professionell hjälp är framme.

Rose-Marie Liljenby Andersson
Direktionens ordförande

Jill Jingbrant
Förbundsdirektör

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Handlingsprogrammet.....	5
2	Beskrivning av kommunerna.....	6
2.1	Förbundsprofil.....	6
3	Styrning av skydd mot olyckor.....	12
3.1	Räddningstjänsten.....	12
3.2	Lag och nationella mål.....	15
3.3	Förbundsordning.....	17
4	Risker.....	19
4.1	Övergripande.....	19
4.2	Brand i byggnad.....	21
4.3	Brand utomhus.....	23
4.4	Trafikolycka.....	24
4.5	Olycka med farligt ämne.....	25
4.6	Naturolycka.....	26
4.7	Drunkning.....	27
4.8	Nödställd person.....	28
5	Värdering.....	30
6	Mål.....	34
6.1	Vision.....	34
6.2	Säkerhetsmål.....	34
6.3	Uppföljning av mål.....	35
7	Förebyggande – förmåga och verksamhet.....	36
7.1	Tillsyn.....	36
7.2	Stöd till den enskilde.....	37
7.3	Rengöring och brandskyddskontroll.....	38
7.4	Övriga förebyggande åtgärder.....	39
8	Räddningstjänst – Förmåga och verksamhet.....	40
8.1	Övergripande.....	40
8.2	Per olyckstyp.....	45
8.3	Ledning i räddningstjänsten.....	51
8.4	Samtidiga och omfattande räddningsinsatser.....	54
8.5	Räddningstjänst under höjd beredskap.....	56

9	Uppföljning, utvärdering och lärande	59
9.1	Verksamhetsuppföljning	59
9.2	Insatsuppföljning	59
	Bilaga A: Dokumentförteckning	60
	Avtal	60
	Referensdokument	61
	Referenser	62
	Bilaga B: Beskrivning av samråd	65

1 Inledning

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) anger att varje kommun ska anta ett handlingsprogram för förebyggande mot brand och andra olyckor samt för kommunal räddningstjänst (LSO 3 kap. 3 § och 8 §). Detta dokument utgör Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (SÄRF) handlingsprogram utifrån förbundets uppdrag från medlemskommunerna Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn.

Samhällets samlade kostnader för olyckor nationellt, uppgår årligen till cirka 83 miljarder kronor¹ (MSB 4, 2011), 3000 omkommer (MSB 9, 2019), och 87 000 skadas så allvarligt att de måste läggas in på sjukhus (MSB 2, 2019). För våra sex kommuner blir detta cirka 1,6 miljarder kronor, cirka 90 omkomna och 1 700 allvarligt skadade, vilket motsvarar en kostnad om cirka 8 000 kronor per invånare (MSB 3, 2019). Räddningstjänsten i förbundet kostar 861 kronor per invånare och år (2022).

Olyckorna drabbar på olika sätt alla i samhället; den enskilde invånaren, företag, organisationer, kommuner med flera. Cirka 60 procent utgörs av direkta kostnader, det vill säga resurser som förbrukats till följd av olyckorna, exempelvis egendomsskador och vård. Resterande 40 procent utgörs av indirekta kostnader i form av produktionsbortfall från arbete (MSB 5, 2011).

Det är viktigt för både den enskilde och samhället att det inträffar så få olyckor som möjligt och att konsekvensen av de olyckor som inträffar blir så små som möjligt. Det är därför viktigt att förebygga olyckor och ge de drabbade de kunskaper de behöver för att hantera olyckan. När deras resurser inte räcker till ska samhället kunna erbjuda professionella och snabba räddningsinsatser som arbetar i samverkan med varandra.

Tiden från att en olycka inträffat till dess att räddningstjänsten kan påbörja skadebegränsande åtgärder har generellt en stor betydelse för olyckans konsekvenser och de kostnader som olyckan medför. Studier pekar på att fem minuters förändring av insatstid/körtid innebär ett förändrat värde på knappt 200 000 kronor² vid brand i byggnad. Vid drunkning är denna siffra cirka 380 000 kronor² för fem minuters förändring. (Jaldell, 2004), (MSB, 2021).

1.1 Handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet utgör ett styrdokument för Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbunds (SÄRF) verksamhet under 2024 och tills vidare. Det beskriver SÄRF:s förebyggande, operativa och stödjande verksamhet samt drar upp breda riktlinjer för de kommande åren. Det ska ses som ett övergripande dokument över hur SÄRF arbetar för att uppnå de nationella målen i lag (2003:778) om skydd mot olyckor, nationella strategier utfärdade av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), förbundsmedlemmarnas krav formulerade i förbundsordningen samt den politiska viljan när det gäller att förebygga bränder och andra olyckor samt bedriva effektiv räddningstjänst.

Handlingsprogrammet syftar även till att ge invånarna insyn och information om förbundet och dess risker samt hur förbundet avser att arbeta med att hantera och förebygga dessa risker. Handlingsprogrammet kan också utgöra ett underlag till statens tillsyn över kommunerna i förbundet.

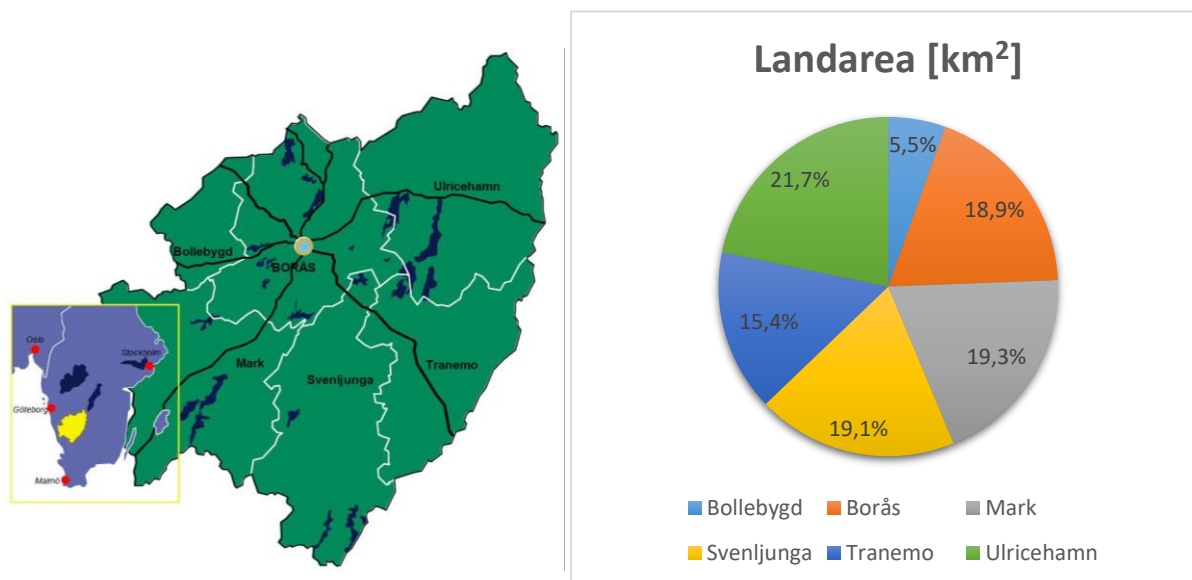
¹ Uppräknat från år 2005 till år 2023

² Uppräknat från år 2004 till år 2023

2 Beskrivning av kommunerna

2.1 Förbundsprofil

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund består av kommunerna Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn, se Figur 1. Geografiskt täcker förbundet en stor yta, cirka 90 x 90 kilometer på de längsta sträckorna (4809 kvadratkilometer totalt). Ytan omfattar till största delen skog och glesbygd, med ett flertal mindre tätorter, ett fåtal större tätorter samt en större stad.

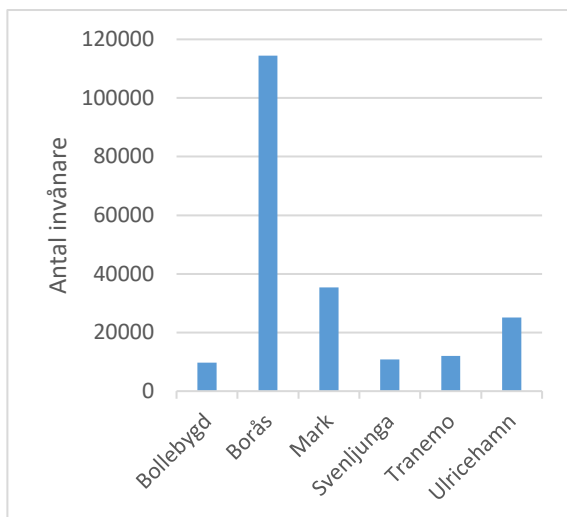
Figur 1: Fördelning av förbundets yta över kommunerna (SCB, 2021).

2.1.1 Befolkning

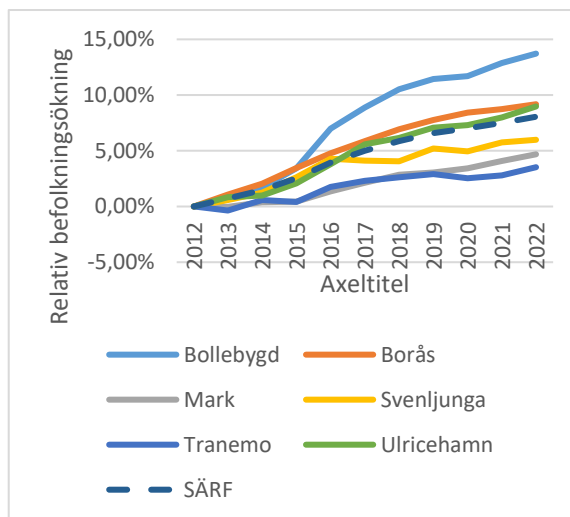
I förbundet bodde det under 2022 drygt 207 000 invånare och befolkningen är växande, se Tabell 1. Under den senaste tioårsperioden har befolkningen totalt sett ökat med ungefär 8 procent men utvecklingen skiljer sig åt mellan kommunerna, se Figur 3. En ökande befolkning kan förväntas leda till en ökning i antal räddningsinsatser.

Tabell 1: Befolkningsutveckling 2012-2022 (SCB 2, 2023).

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Förändring 2012-2022
Bollebygd	8507	8562	8652	8799	9102	9262	9403	9481	9503	9603	9674	13,72%
Borås	104867	105995	107022	108488	109880	111026	112121	113022	113700	114030	114492	9,18%
Mark	33763	33753	33887	33906	34218	34484	34727	34790	34920	35141	35345	4,69%
Svenljunga	10239	10299	10365	10506	10679	10659	10655	10772	10745	10829	10852	5,99%
Tranemo	11573	11531	11640	11619	11776	11841	11876	11910	11868	11896	11981	3,53%
Ulricehamn	23015	23211	23244	23494	23887	24296	24433	24640	24694	24856	25081	8,98%
SÄRF	191964	193351	194810	196812	199542	201568	203215	204615	205430	206355	207425	8,05%

Figur 2: Antal invånare per kommun (SCB 2, 2023).

Figur 3: Befolkningsutveckling 2012-2022 (SCB 2, 2023).

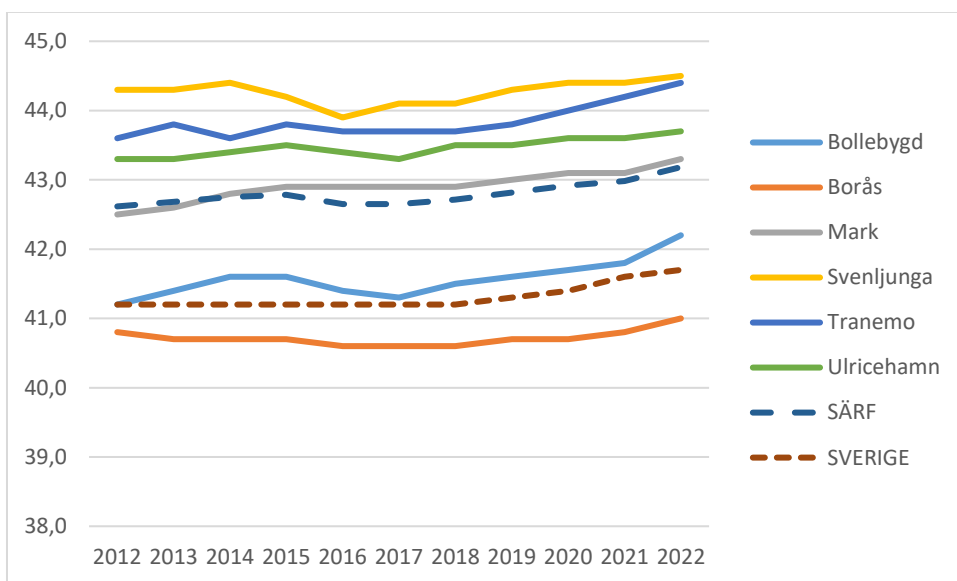
I SÄRF finns ungefär 65 tätorter med mer än 200 invånare, se Tabell 2. Inom dessa bor cirka 80 procent av befolkningen, resterande 20 procent bor utanför tätorter. Flest antal olyckor inträffar i de större tätorterna. Olyckor som inträffar i glesbygd sker mer sällan men riskerar dock att få allvarigare konsekvenser då det i regel tar längre tid att upptäcka dessa och det kan ta längre tid för räddningstjänsten att komma fram till platsen. Därför bör invånare i glesbygd ha en högre grad av egen förmåga att själva agera och hantera olyckor innan hjälp kan komma på plats.

Tabell 2: Befolkning i tätorterna 2020 (SCB 2, 2023).

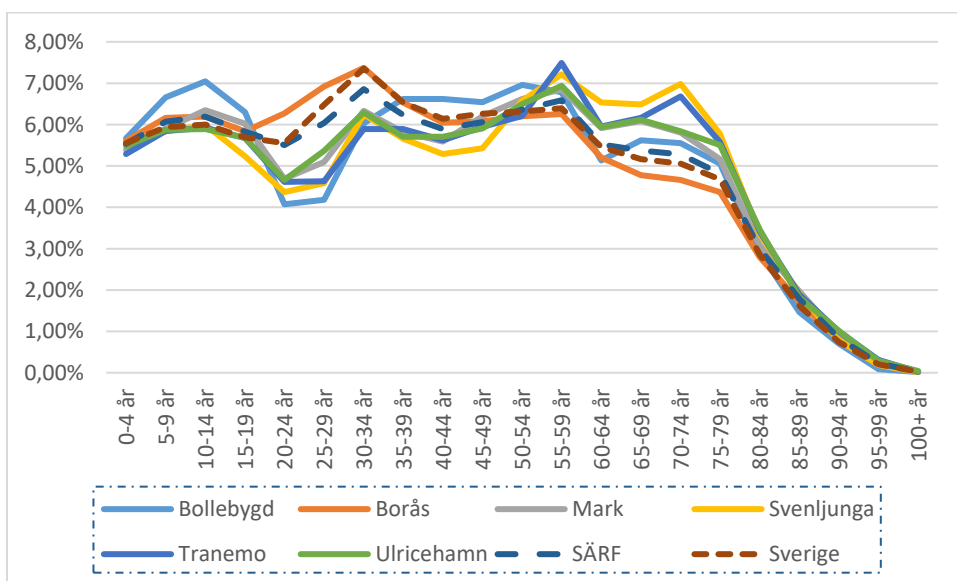
Borås (Borås kommun)	73980	Dalstorp (Tranemo kommun)	728	Kinnarumma (Borås kommun)	381
Kinna (Mark kommun)	15448	Grimsås (Tranemo kommun)	723	Nitta (Ulricehamn kommun)	361
Ulricehamn (Ulricehamn kommun)	11399	Dalum (Ulricehamn kommun)	692	Hedared (Borås kommun)	337
Fristad (Borås kommun)	5833	Hökerum (Ulricehamn kommun)	650	Rånnaväg (Ulricehamn kommun)	336
Bollebygd (Bollebygd kommun)	4559	Hillared (Svenljunga kommun)	633	Bredared (Borås kommun)	330
Sjömarken och Viared (Borås kommun)	3827	Olsfors (Bollebygd kommun)	612	Östra Frölunda (Svenljunga kommun)	329
Dalsjöfors (Borås kommun)	3795	Gällstad (Ulricehamn kommun)	597	Öxabäck (Mark kommun)	326
Svenljunga (Svenljunga kommun)	3774	Vegby (Ulricehamn kommun)	597	Hultafors (Bollebygd kommun)	324
Viskafors (Borås kommun)	3683	Sandhult (Borås kommun)	571	Äspered (Borås kommun)	314
Sandared (Borås kommun)	3394	Blidsberg (Ulricehamn kommun)	561	Ambjörnarp (Tranemo kommun)	309
Tranemo (Tranemo kommun)	3323	Björketorp (Mark kommun)	556	Mjögback (Svenljunga kommun)	298
Gånghester och Målsryd (Borås kommun)	2511	Marbäck (Ulricehamn kommun)	510	Rosenlund (Tranemo kommun)	294
Fritsla (Mark kommun)	2434	Överlida (Svenljunga kommun)	498	Trädet (Ulricehamn kommun)	279
Limmared (Tranemo kommun)	1484	Bosnäs (Borås kommun)	468	Uddebo (Tranemo kommun)	271
Frufällan och Tosseryd (Borås)	1276	Dannike (Borås kommun)	444	Dammkullen, Fjällastorp och Stenaskjum (Bollebygd kommun)	251
Horred (Mark kommun)	1261	Rydal (Mark kommun)	434	Hulu (Ulricehamn kommun)	249
Sätila (Mark kommun)	1162	Aplared (Borås kommun)	432	Ljungsarp (Tranemo kommun)	219

Långhem (Tranemo kommun)	1111	Borgstena (Borås kommun)	423	Holsljunga (Svenljunga kommun)	214
Rydboholm (Borås kommun)	985	Rångedala (Borås kommun)	421	Flygsnäs och Hägnen (Mark kommun)	210
Sexdrega (Svenljunga kommun)	813	Töllsjö (Bollebygd kommun)	415	Ubbhult norra (Mark kommun)	209
Timmele (Ulricehamn kommun)	772	Torestorp (Mark kommun)	406	Nittorp (Tranemo kommun)	198
Hyssna (Mark kommun)	734	Berghem (Mark kommun)	381		

Samtliga kommuner i förbundet har en åldrande befolkning (se Figur 4). Jämfört med riksgenomsnittet har SÄRF cirka 1,5 år högre medelålder, men medelåldern skiljer sig en del åt mellan kommunerna. En åldrande befolkning kan förväntas bidra till en ökad sårbarhet vid olyckor.

Figur 4: Medelålder över tid 2012-2022 (SCB 2, 2023).

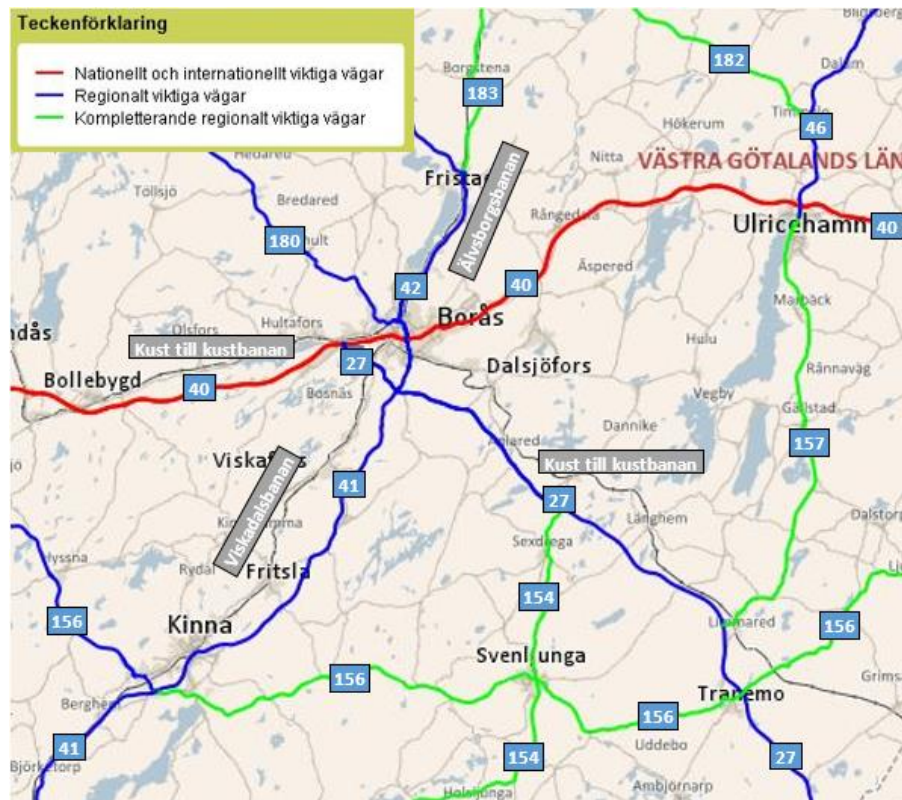

Figur 5: Åldersfördelning i kommunerna 2022 (SCB 2, 2023).

2.1.2 Infrastruktur

Genom förbundet går riksväg 27, 40, 41, 42 och 46 samt de primära landsvägarna 180, 182, 183, 154, 156 och 157. Järnvägarna Kust till kust-banan, Viskadalsbanan samt Älvsborgsbanan går också genom förbundet med knutpunkt i Borås, se Figur 6. Trafiken i förbundet präglas till stor del av arbetspendling och transporter inom och genom förbundet. Närheten till Göteborg och kopplingen till Jönköping och övriga städer österut medför många transporter, främst på väg men även på järnväg. Mängden persontrafik³ på väg och järnväg bedöms öka med 1,1 % årligen (Trafikverket, 2020) och 1,6 % för godstransporter⁴ (Trafikverket 2, 2020).

Figur 6: Viktiga vägar inom förbundet (Trafikverket, 2019)

2.1.3 Farligt godstransporter

I förbundet transporteras farligt gods på väg- och järnvägsnätet. Länsstyrelsen har utsett rekommenderade vägar för farligt gods, uppdelat över primära och sekundära vägar, se Figur 7. Farligt godstransporter kan även gå utanför det rekommenderade vägnätet, om till exempel slutdestinationen ligger utanför. Ur ett riskperspektiv är det mest relevant att studera var farligt gods-transporterna primärt brukar gå i förhållande till placeringen av det skyddsvärda. Extra sårbara områden är transporter som går genom förbundets tätorter.

För djupare information om riskerna med farligt godslederna, läs:

- Borås stad - Skyddsavstånd till transportleder för farligt gods – Översiktlig riskanalys av transporter med farligt gods på väg och järnväg i Borås stad, (Borås stad, 2016).
- Ulricehamns kommun - Bebyggelseplanering och farligt gods i Ulricehamns kommun - Översiktlig riskanalys som underlag till riktlinjer för bebyggelseplanering intill transportleder för farligt gods. (Ulricehamns kommun, 2018)
- Marks kommun - Översiktlig riskutredning Marks kommun (Marks kommun, 2021)

³ Enhet persontransportarbete = miljarder personkilometer per år

⁴ Enhet godstransportarbete = miljarder tonkilometer per år

Figur 7: Rekommenderade vägar för farligt gods. Gröna vägar är primära och gula vägar är sekundära (Trafikverket, 2019).

2.1.4 Farlig Verksamhet

I förbundet finns 14 verksamheter som klassas som farlig verksamhet enligt LSO 2 kap 4 § (2:4-anläggningar). De är tre dammar, sex bergtäkter, ett flygfält samt fyra industrier. Farlig verksamhet betyder att det är verksamhet som kan innebära fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljö. Det ställs därför särskilda krav på sådana verksamheter att de ska vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa allvarliga skador samt att i skälig omfattning komplettera kommunens beredskap för räddningsinsats enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps allmänna råd om skyldigheter vid farlig verksamhet, MSBFS 2014:2.

Av de industrier som klassas som farlig verksamhet, är tre klassade på grund av att de hanterar stora mängder brandfarlig gas och den sista då den har stora mängder kemikalier. Under de senaste åren har trenden varit att allt fler verksamheter avklassificerats som farlig verksamhet inom SÄRF:s geografiska område, då de minskat sina kemikaliemängder.

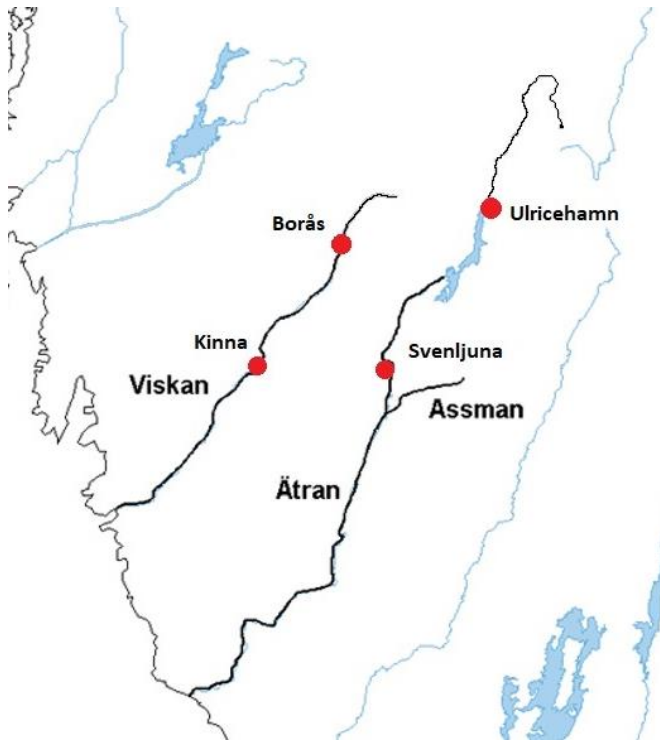
Det finns även verksamhet som faller under den så kallade Sevesolagstiftningen (lag (1999:381), förordning (2015:236) och föreskrift (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor), där det ställs ytterligare krav på verksamheterna.

Mer information om de farliga verksamheterna finns att läsa på SÄRF:s hemsida: <http://www.serf.se/foretag/farlig-verksamhet/>

2.1.5 Vattendrag

Inom förbundet finns flera större och mindre vattendrag. Genom området rinner de två stora åarna Viskan och Ätran. Dessa båda åarna riskerar att svämma över vid höga flöden och kan påverka bebyggelsen runt omkring åarna. För dessa åar har riskkarteringar gjorts.

Viskan rinner från sjön Tolken i Ulricehamns kommun, via Borås och Kinna till Veddige och sen ut i havet vid Åskloster. Ätran börjar vid en mosse i Gullered, tar en sväng in i Falköpings kommun och rinner sedan in i förbundet igen vid Trädet. Den rinner sedan ner genom Ulricehamn och Svenljunga där den möts av biflödet från Assman, för att till slut komma ut i Kattegatt vid Falkenberg, se Figur 8.

Figur 8: De två stora åarna Viskan och Ätrans draining genom SÄRF.

För detaljerad information kring översvämningsriskerna vid:

- Viskan se MSB:s rapport Översiktlig översvämningskartering längs Viskan (MSB 6, 2011).
- Ätran se MSB:s rapport Översvämningskartering utmed Ätran (MSB 7, 2015).

För Borås stad har en särskild hot- och riskkarta tagits fram av MSB. Denna kan ses på Översvämningsportalen (MSB 8, 2019).

3 Styrning av skydd mot olyckor

Detta handlingsprogram utgör ett styrdokument för Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbunds (SÄRF) verksamhet under 2024 och tills vidare. Det beskriver SÄRF:s förebyggande-, operativa- och stödverksamhet samt drar upp breda riktlinjer för de kommande fyra åren. Det ska ses som ett övergripande dokument över hur SÄRF arbetar för att uppnå de nationella målen i lag (2003:778) om skydd mot olyckor, nationella strategier utfärdade av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), förbundsmedlemmarnas krav formulerade i förbundsordningen samt den politiska viljan när det gäller att förebygga bränder och andra olyckor samt bedriva effektiv räddningstjänst.

Handlingsprogrammet syftar även till att ge invånarna insyn och information om förbundet och dess risker samt hur förbundet avser att arbeta med att hantera och förebygga dessa risker.

Handlingsprogrammet kan också utgöra ett underlag till statens tillsyn över kommunerna i förbundet.

Handlingsprogrammet har beslutats av Direktionen 2023-12-15. Förändringar i SÄRF:s handlingsprogram ska även de beslutas av Direktionen. Referensmaterial är att anses som fristående material. Förändringar i referensmaterial får därför göras kontinuerligt av SÄRF vid behov.

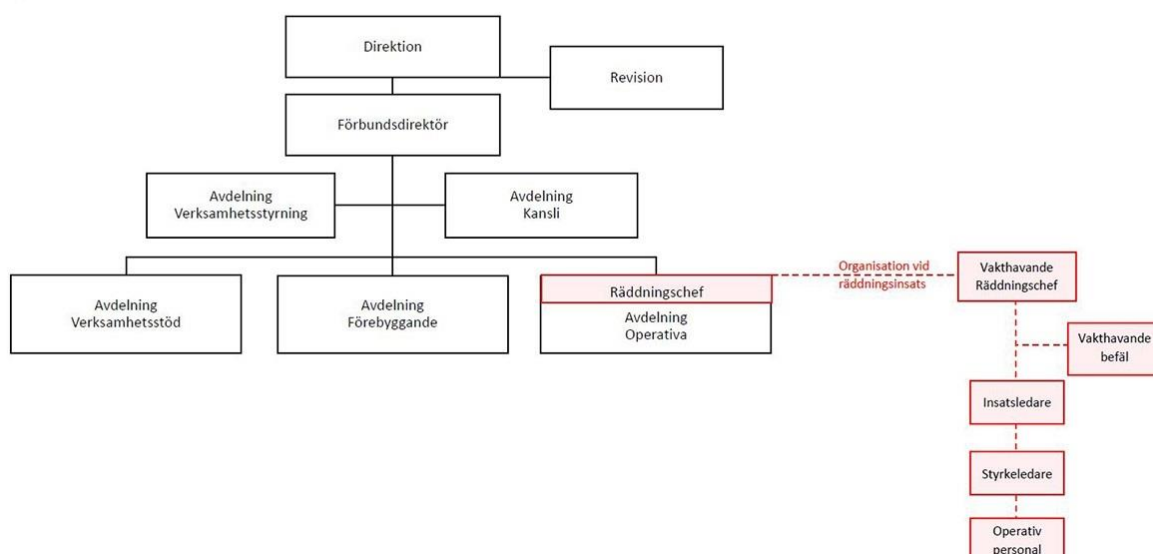
Handlingsprogrammet syftar inte till att exempelvis bestämma vilken grundbemanning som ska råda inom SÄRF. Detta görs i separata dokument som endast ligger som referensmaterial till SÄRF.

Handlingsprogrammet gäller under 2024 och tills vidare där riskanalysen (nulägesbeskrivning) och förmågebeskrivningarna ses över varje år och vid behov revideras. Handlingsprogrammet ska ses över i sin helhet var fjärde år samt jämföras med då gällande vägledningar från MSB och vid behov revideras.

Handlingsprogrammet utgår ifrån Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrift och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst (MSBFS 2021:1). Handlingsprogrammet återfinns tillsammans med förbundsordning på www.serf.se.

3.1 Räddningstjänsten

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (SÄRF) styrs av en direktion bestående av politiker från kommunerna i förbundet. Verksamheten leds av en förbundsdirektör med en utsedd räddningschef enligt LSO. Utöver detta är organisationen indelad i fem avdelningar: Avdelning Förebyggande, Avdelning Operativa, Avdelning Verksamhetsstyrning, Avdelning Kansli och Avdelning Verksamhetsstöd varav de tre sistnämnda fungerar som stödverksamhet, se Figur 9.

Figur 9: Organisationskiss över SÄRF.

Respektive avdelning ansvarar för följande uppgifter:

Avdelning Verksamhetsstyrning

Avdelningen ansvarar i huvudsak för följande förbundsövergripande områden:

- Ekonomi
- Kommunikation/digitalisering
- Krisberedskap
- Civilt försvar
- Säkerhetsskydd

Avdelning Kansli

Avdelningen ansvarar i huvudsak för följande delar:

- Personaladministration
- Ekonomi
- Förvaltning

Avdelning verksamhetsstöd

Avdelningen ansvarar i huvudsak för stödfunktioner i form av:

- Material
- Fordon
- Fastigheter
- Intern och extern utbildning
- Upphandling
- Teknik
- Service

Avdelning Förebyggande

Avdelningen ansvarar i huvudsak för det olycksförebyggande arbetet, vilket omfattar:

- Tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor
- Tillsyn och tillståndsgivning enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor
- Rådgivning och information till allmänhet, organisationer och myndigheter
- Riskhantering- och brandskydd i plan- och byggprocessen
- Sotning och brandskydds kontroll

- Övriga remisser
- Olycksutredning

Avdelning Operativa

Operativa avdelningen har ansvar för räddningstjänstverksamheten i Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Avdelningen ansvarar för:

- Räddningsinsatser enligt LSO och övriga operativa uppdrag. Med resurser avses i detta fall både människor och teknik. Utöver personella och materiella resurser ingår även övriga villkor som behövs för att bedriva verksamhet på ett ändamålsenligt sätt, exempelvis regler, kompetens, doktriner, policyer med mera.
- Skadeplatsnära ledning
- Räddningstjänstplanering
- Insatsplanering
- Insatsuppföljning och erfarenhetsåterföring
- Restvärdesräddning
- Räddningstjänst under höjd beredskap
- Ledningscentralen
- System- och insatsledning
- Stab och samverkan vid operativa händelser
- Analys av operativ förmåga och faktorer som påverkar förmågan
- Förmåga för räddningstjänst
- Metodutveckling

3.1.1 Organisation vid räddningsinsatser

Vid pågående räddningsinsatser ansvarar vakthavande räddningschef som innehar rollen räddningsledningschef för att räddningstjänsten kan hantera dessa samt upprätthålla en beredskap för nya olyckor. Vid varje enskild räddningsinsats finns en utsedd räddningsledare som ansvarar för insatsen och den räddningstjänstpersonal som deltar i insatsen. Beroende på räddningsinsatsens storlek och komplexitet samt beredskapsläget kan en styrkeledare, insatsledare, vakthavande befäl eller vakthavande räddningschef inneha rollen som räddningsledare. Antalet ledningsnivåer vid en insats beror på skadeplatsorganisationens storlek. Vid större insatser finns förmågan att starta upp inre samt yttre stab för att stödja beslutsfattarna.

Samtidigt med arbetet på en skadeplats bemannar SÄRF en egen ledningscentral dygnet runt. Vakthavande befäl ansvarar för larmhantering och har tillgång till medlyssning av inkommande larmsamtal till SOS Alarm. I första hand hanterar VB rollen som driftchef (Beredskap, insatsuppföljning med mera.). VB hanterar även stöd till Räddningsledare med kommunikation, samverkan och dokumentation. Vakthavande befäl hanterar även beredskapssituationen och eventuell omfördelning av förbundets operativa resurser i samråd med vakthavande räddningschef.

Vid större händelser kan SÄRF begära eller ge stöttning till andra räddningstjänster. Se Bilaga A för avtalsförteckning.

3.2 Lag och nationella mål

Räddningstjänsten är en kommunal verksamhet som i huvudsak styrs av lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) med följande nationella mål:

- *"Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor" (LSO 1 kap 1 §).*
- *"Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt" (LSO 1 kap 3 §).*
- *"Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador" (LSO 1 kap 3a §).*

Lagstiftningen säger också att en räddningstjänst ska arbeta inom de tre skedena; före, under och efter en olycka. Utdrag från LSO återfinns nedan:

Före

- *"För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder" (LSO 3 kap 1 §).*
- *"En kommun skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag" (LSO 3 kap 2 §).*
- *"En kommun skall i brandförebyggande syfte ansvara för att rengöring (sotning) sker av fasta förbränningsanordningar, som inte är inrättade för eldning uteslutande med gas, och därtill hörande rökkanaler. Detsamma skall gälla imkanaler i restauranger, storkök och därmed jämförbara utrymmen
Kommunen skall i brandförebyggande syfte även ansvara för att det som skall rengöras enligt första stycket samt skorstenar, tak och anslutande byggnadsdelar kontrolleras från brandskyddssynpunkt (brandskyddskontroll). Detsamma skall gälla fasta*

förbränningsanordningar inrättade för eldning uteslutande med gas och därtill hörande avgaskanaler.” (LSO 3 kap 4 §)

Under

- *”Med räddningstjänst avses i lagen de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljö” (LSO 1 kap 2 §).*
- *”Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt” (LSO 1 kap 2 §).*
- *”Kommunen ska ha ett ledningssystem för räddningstjänsten, där en övergripande ledning ständigt ska upprätthållas. Om flera kommuner samverkar för att åstadkomma en övergripande ledning ska den utövas gemensamt för kommunerna” (LSO 3 kap 16b§).*

Efter

- *”När en räddningsinsats är avslutad ska kommunen se till att olyckan undersöks för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts” (LSO 3 kap 10 §).*

Syftet med LSO tydliggjordes i regeringens proposition 2002/03:119: *”Det måste bli färre som dör, färre som skadas och mindre som förstörs.”*

3.2.1 Räddningstjänstens roll vid höjd beredskap

Lagstiftningen klargör också räddningstjänstens roll vid krig och höjd beredskap vilket gör att räddningstjänsten har ett ansvar som sträcker sig från den lilla olyckan ända upp till krig.

”I syfte att skydda och rädda befolkningen och civil egendom från verkningar av krig skall kommunens organisation för räddningstjänst under höjd beredskap, utöver vad som i övrigt framgår av denna lag, ansvara för

1. *upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,*
2. *indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,*
3. *kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamhet enligt denna paragraf skall kunna fullgöras.*

Personal inom kommunens organisation för räddningstjänst skall under samma tid delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningskydd” (LSO 8 kap 2 §).

3.2.2 Den enskildes skyldigheter

Den enskilde har ett ansvar att i möjligaste mån förebygga och hantera olyckor enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Det kan till exempel handla om att ha ett brandskydd i hemmet med brandvarnare, brandsläckare och brandfilt samt att ha kunskap om agerande vid en olycka. Det är först när den enskilde inte kan hantera en olycka som samhället ska ta vid.

- *”Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand” (LSO 2 kap 2§).*
- *”Den som upptäcker eller på annat sätt får kännedom om en brand eller om en olycka som innebär fara för någons liv eller allvarlig risk för någons hälsa eller för miljön skall, om det är möjligt, varna dem som är i fara och vid behov tillkalla hjälp. Detsamma gäller den som får kännedom om att det föreligger en överhängande fara för en brand eller en sådan olycka” (LSO 2 kap 1 §).*

Räddningstjänsten har till uppgift att genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen (LSO 3 kap 2 §). Räddningstjänsten ska även utöva tillsyn över att enskilda följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen (LSO 5 kap 1 §).

3.3 Förbundsordning

Förbundsordningen är den överenskommelse kring räddningstjänst som de sex medlemskommunerna har tecknat. Dokumentet styr ansvarsfördelningen mellan kommunen och Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Kapitel 3.2.1 samt 3.2.2 nedan kan sammanfattas till att SÄRF ska förhindra och minska konsekvenserna av olyckor hos alla som bor, verkar och vistas inom SÄRF:s område.

3.3.1 Uppdrag – Förbundsordning

Uppdraget regleras bland annat i förbundsordningen som säger att SÄRF i huvudsak ska ansvara för att i förbundsmedlemmarnas ställe fullgöra de skyldigheter som åvilar kommunerna:

- enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor.
- enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor.
- avseende information till allmänheten och kommunens plan för räddningsinsatser enligt lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor samt dess ändringslag (2015:233).

Utöver dessa uppgifter stödjer SÄRF medlemskommunerna i följande verksamhetsområden:

- Kommunernas krisberedskap och civilt försvar enligt bestämmelserna i lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.
- Kommunernas plan- och byggverksamhet enligt plan- och bygglagen (2010:900).
- Kommunernas psykiska och sociala omhändertagande efter olyckor, kriser eller extraordinära händelser.

Förutom dessa uppgifter ingår rätten att utföra andra uppgifter som ansluter till ovanstående lagstiftning eller på annat sätt ansluter till säkerhet och trygghet i kommunerna. Dessa är främst:

- Restvärdesräddning.
- Larmförmedling och automatiska brandlarm.
- Vattendykning.
- Stöd till sjukvårdshuvudmannens ambulansverksamhet.
- Teknisk service.
- Utbildning och information.
- Beredskap avseende akuta åtgärder inom det kommunala ansvarsområdet.

3.3.2 Uppdrag – Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Lagstiftarna har gett räddningstjänsten i uppdrag att:

- Samordna samhällets skydd mot olyckor.
- Underlätta den enskildes arbete med skydd mot olyckor.
- Förebygga bränder och andra olyckor genom information, tillsyn m.m.
- Ansvara för sotning och brandskyddskontroll.
- Utföra räddningsinsats.
- Utredda olyckor som föranlett räddningsinsats.
- Skydda och rädda befolkning och egendom från verkningar av krig.

(Se även kapitel 3.1)

3.3.3 Uppdrag – Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor

- Tillståndshantering för brandfarlig och explosiv vara.
- Tillsyn för att hindra, förebygga och begränsa olyckor och skador på liv, hälsa, miljö eller egendom som kan uppkomma genom brand eller explosion orsakad av brandfarliga eller explosiva varor.
- Förebygga obehörigt förfarande med brandfarliga och explosiva varor.

3.3.4 Uppdrag - Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

- Tillse att allmänheten får tillgång till aktuell information om verksamheter som omfattas av denna lag.

4 Risker

Enligt Lagen om skydd mot olyckor 3 kap. 3 och 8 §§ ska kommunen i handlingsprogrammet beskriva de risker för olyckor som finns i kommunerna, som kan leda till en räddningsinsats enligt LSO. Kartläggningen syftar till att utgöra ett underlag för riskvärderingen i avsnitt 5. Den sammantagna riskbilden utgör i sin tur en grund för dimensionering och målformulering av verksamheten och dess resurser.

Det är genom att veta vad som kan hända, hur ofta och med vilka konsekvenser det kan medföra, som det delvis går att bestämma vilken förmåga räddningstjänsten ska ha, vilken förmåga som behöver utvecklas samt hur arbetet ska planeras och organiseras. På samma sätt kan information om var, när och hur olyckorna inträffar, vara värdefull.

4.1 Övergripande

De olyckor som har inträffat brukar ge en bra bild över den förväntade framtida olycksbilden, särskilt vad gäller så kallade mängdhändelser, det vill säga olyckor som sker frekvent. Det kommer dock alltid finnas variationer i olycksfrekvens, beroende på förändringar i de underliggande faktorer som påverkar antalet olyckor.

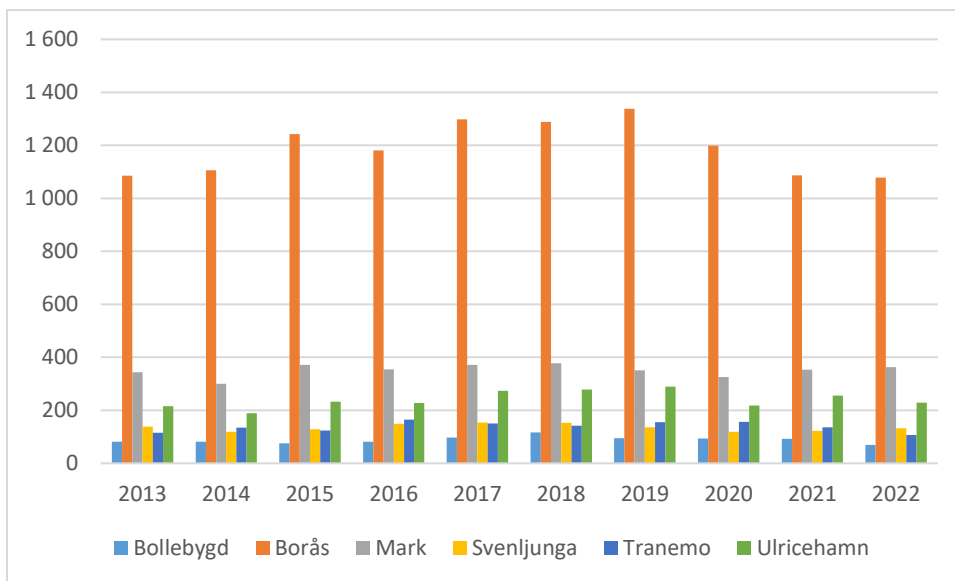
Några av de olyckor som inträffar under ett år är dessutom omfattande eller komplexa, och kan medföra allvarliga konsekvenser på liv, egendom eller miljö. Hur många av dessa olyckor som kommer att inträffa i närtid och vilka konsekvenserna kommer att bli, är desto svårare att förutse. Utpekade risker inom förbundet är till hjälp vid en sådan bedömning.

4.1.1 Olyckor

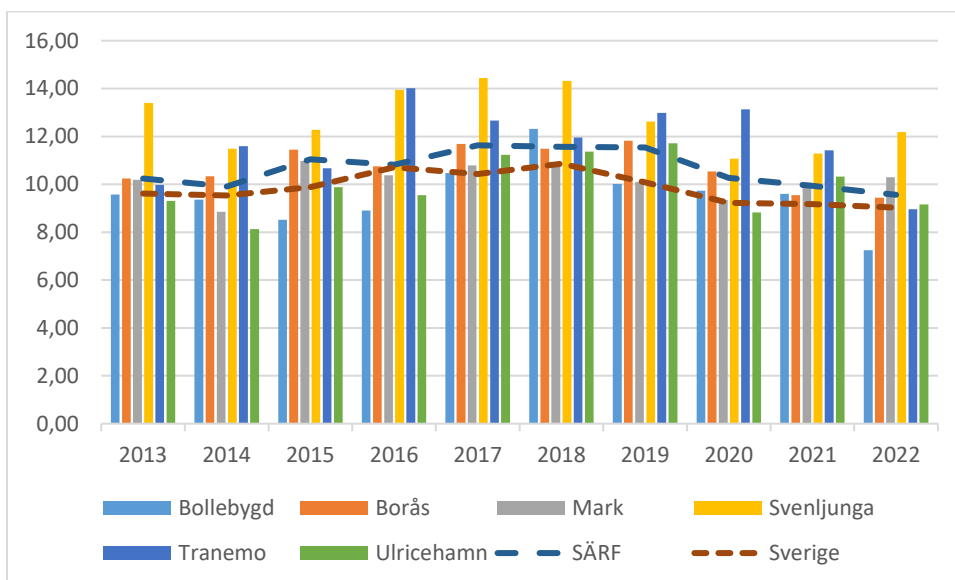
Räddningstjänsten larmas när en olycka har inträffat, riskerar att inträffa, befaras ha inträffat eller när någon uppsåtligt larmar räddningstjänsten i onödan. För att försöka återge olycksriskerna inom förbundet presenteras därför endast olycksstatistik över händelser inom förbundets gränser, dit räddningstjänsten har larmats och genomfört arbete på olycksplats. Det inträffar även en stor mängd larm där räddningstjänst inte aktiveras. Utöver detta utför räddningstjänsten övriga uppdrag (utanför LSO), där merparten utgörs av sjukvårdslarm. De båda senare är inte med i statistiken. Trender och genomsnitt baseras generellt på 10 års historik.

I genomsnitt inträffar drygt 2100 händelser per år där räddningstjänst (enligt LSO) aktiveras, inklusive automatlarm. Antalet uppdrag ligger på ungefär samma nivå som för 10 år sedan, se Figur 10. Under samma tidperiod har befolkningen i förbundet ökat med cirka 8 procent, vilket innebär att antalet uppdrag i förhållande till befolkningen har minskat något, se Figur 11. Jämfört med landet som helhet är antalet uppdrag på en något högre nivå, och det finns lokala variationer mellan kommunerna.

På en övergripande nivå är det troligt att mängden olyckor under de närmaste åren kommer att ligga inom det intervall som har varit. Kraftiga förändringar i någon av underliggande olycksfaktorer kan dock förändra olycksfrekvensen.

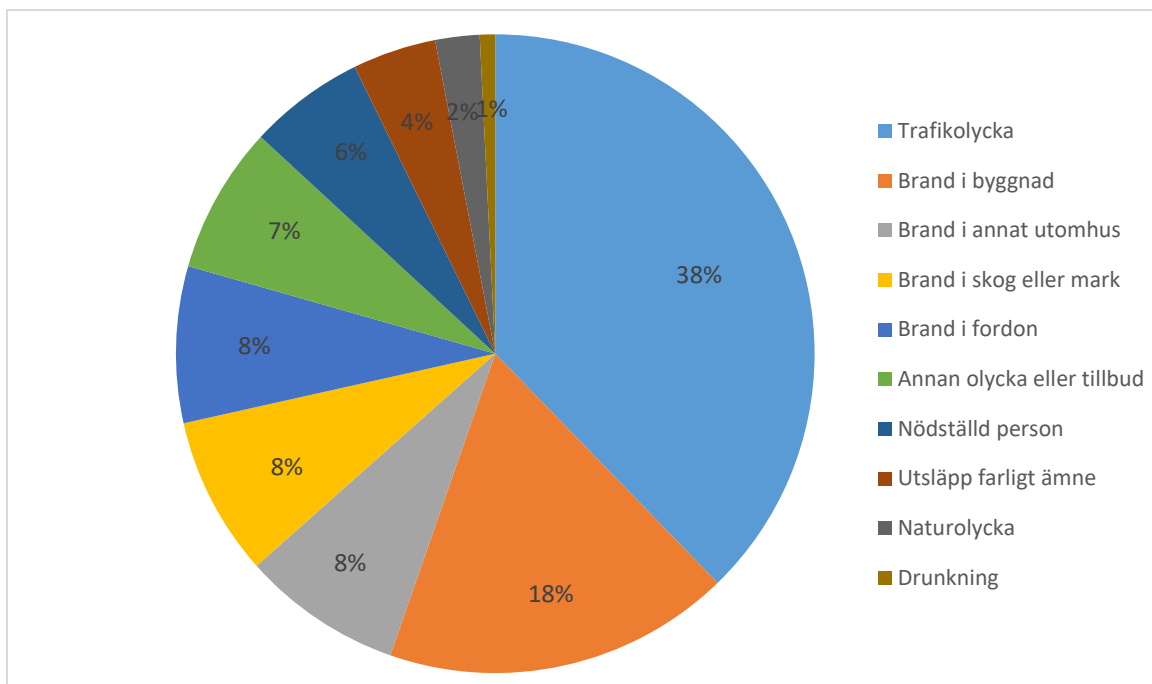
Figur 10: Antal insatser LSO mellan 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 11: Antal insatser LSO per 1000 invånare mellan 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Av de olyckor som inträffade mellan år 2016-2022 utgör trafikolyckor den vanligast förekommande olyckstypen, följt av bränder utomhus. Byggnadsbränder är den tredje vanligaste olyckstypen. I Figur 12 ses den totala fördelningen av olyckor under perioden. Brand utomhus är här uppdelat i tre underkategorier; brand i fordon utomhus, brand i skog och mark, samt brand i annat utomhus.

De flesta olyckstyperna beskrivs mer ingående i kommande delavsnitt.

Figur 12: Fördelning av olyckor under perioden 2016-2022 (SÄRF, 2023).

4.1.2 Riskbild

Riskbilden för olyckor inom förbundet är både komplex och dynamisk. Riskbilden varierar beroende på plats och över tid. Det finns flera faktorer som påverkar riskbilden. Några av dessa är:

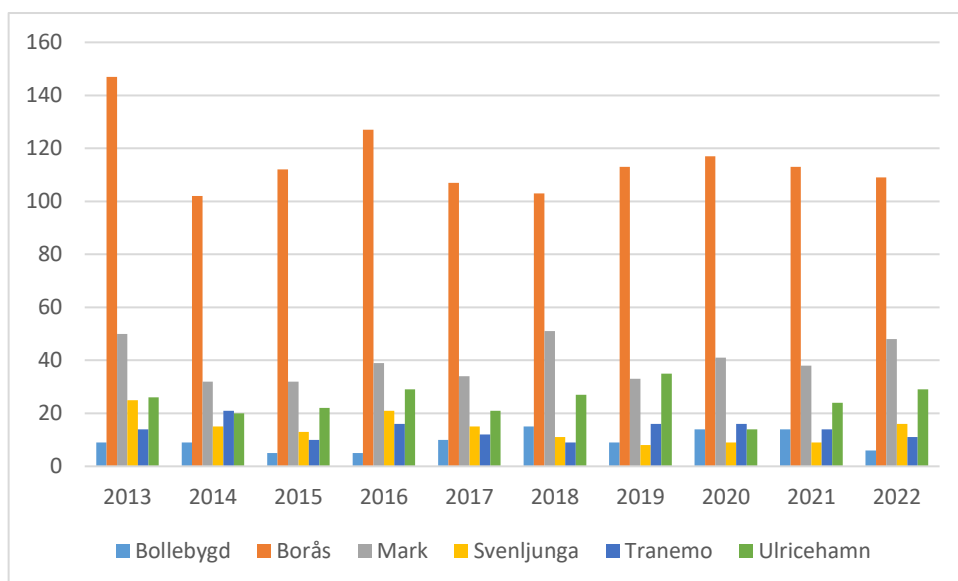
- Geografi
- Samhällsutveckling; demografi, socioekonomi, normer med mera
- Samhällsbyggnad och infrastruktur
- Farliga verksamheter
- Klimat och väder
- Säkerhetsläge, antagonistiska hot
- Samhällsviktiga verksamheter, och andra särskilt skyddsvärda miljöer

Klimat- och väderrelaterade olyckor förväntas öka i framtiden och är något som syns effekter av redan, särskilt på nationell nivå. Detta kan bland annat medföra fler eller mer omfattande bränder i skog- och mark, stormskador, översvämningar vid skyfall och översvämmade vattendrag. SÄRF arbetar kontinuerligt med att anpassa verksamheten utifrån förändrad riskbild kopplat till klimat- och väderrelaterade händelser. Händelserna i sig kan också försvåra räddningstjänstens arbete genom att till exempel slå ut infrastruktur eller orsaka vattenbrist.

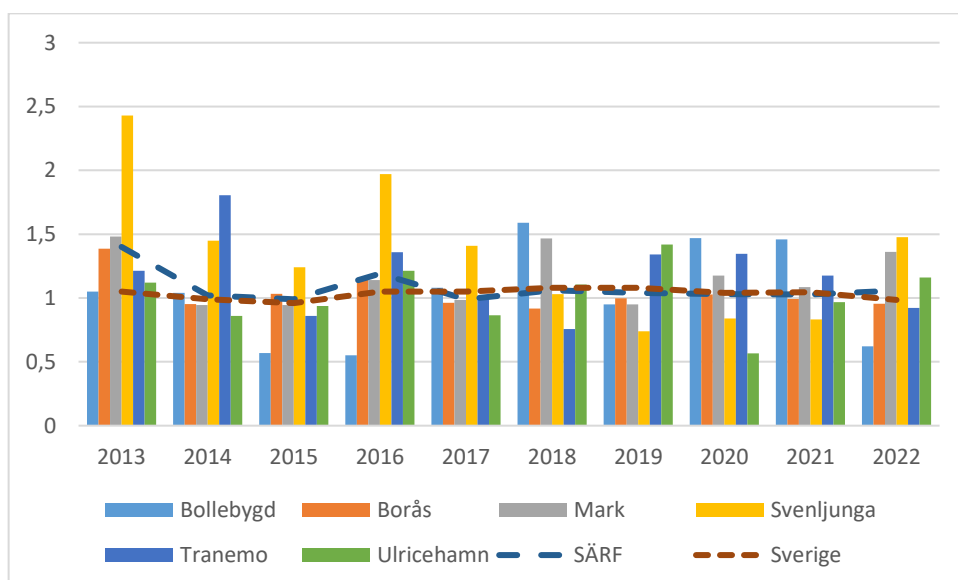
Samhällena inom förbundet växer, vilket innebär fler människor, ökad trafik och en utbyggnad av verksamheter. Ett växande samhälle riskerar att skapa fler olyckstillfällen.

4.2 Brand i byggnad

Det inträffar i genomsnitt drygt 200 bränder i byggnader per år och antalet bränder har legat på en relativt konstant nivå under de senaste 10 åren, se Figur 13. Utvecklingen följer landet som helhet, se Figur 14.

Figur 13: Antal bränder i byggnader per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 14: Antal bränder i byggnader per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Mer än 60 % av byggnadsbränderna inträffar i vanliga bostäder. Det sker ungefär lika många bränder i lägenheter som i villor. Till vanliga bostäder hör även radhus, fritidshus och gemensamhetsboenden. Den verksamhetstyp där det sker näst flest bränder är industrier, vilket innefattar verksamheter med en stor bredd av inriktningar. Bland offentliga verksamheter är skolor mest brandutsatta. För en fullständig fördelning av byggnadsbränder per verksamhetstyp, se Tabell 3.

Tabell 3: Andel bränder per verksamhetstyp, 2016-2021 (SÄRF, 2023).

Verksamhetstyp	Andel bränder
Vanliga bostäder	65,5%
Industrier & lager	9,8%
Övriga byggnader	6,8%
Skolor	3,4%
Lantbruk	2,4%
Övriga samlingslokaler	2,2%
Handel	2,2%
Öppna vårdmottagningar	1,6%
Vårdboenden	1,5%
Restauranger & uteställen	1,1%

Kontor	0,7%
Gemensamhetsboenden	0,6%
Parkeringshus	0,6%
Förskolor	0,5%
Hotell & pensionat	0,5%
Sjukhus	0,5%
Kriminalvård	0,1%

Det sker något fler byggnadsbränder under vintermånaderna. Under dygnet sker flest byggnadsbränder under eftermiddag och kväll.

De vanligaste kända orsakerna till brand i byggnad är fel på utrustning, spis, avsiktlig brand och soteld. Sedan 2016 har fel på utrustning vart den ledande orsaken till brand i byggnad. Den vanligaste platsen där brand uppkommer är kök och därefter skorsten.

Färre än 10 % av bränderna resulterar i personskador och vid färre än 1 % av bränderna sker dödsfall. De dödsbränder som inträffar sker nästan uteslutande i bostäder. Enligt forskning (Runefors, 2020) är brandvarnare en effektiv åtgärd för att minska dödsbränder i samhället i stort. För särskilt riskutsatta personer finns en mängd olika åtgärder för att minska risken för dödsbrand så som syntetiska kläder och detektoraktiverade sprinkler.

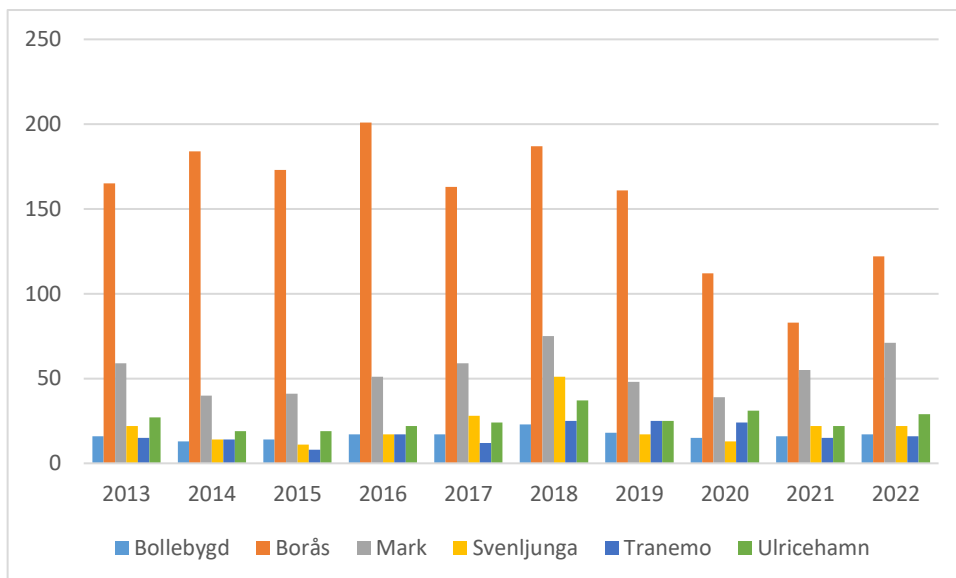
Cirka 73 % av byggnadsbränderna där räddningstjänsten larmas begränsas till den omfattning som var när styrkorna kom på plats.

4.3 Brand utomhus

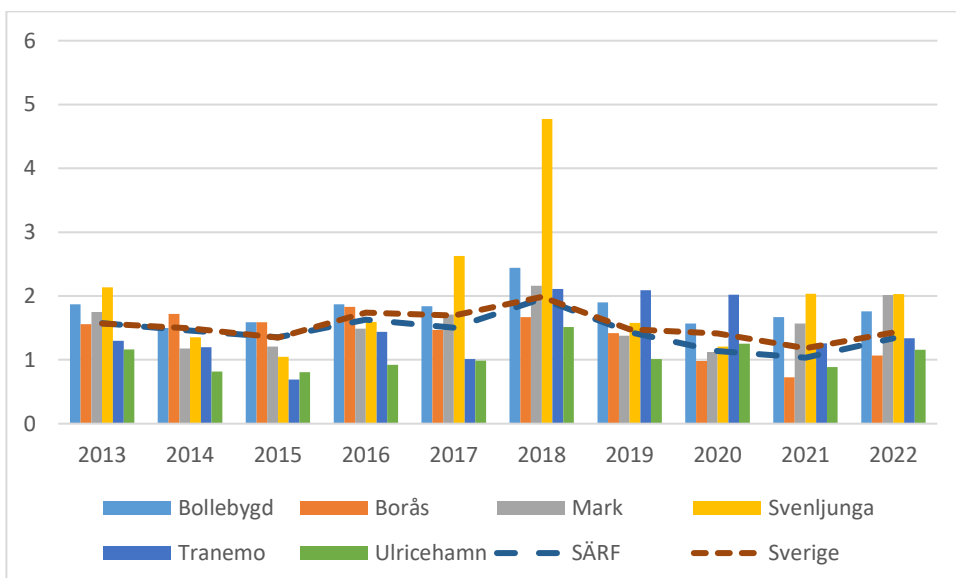
Det sker i genomsnitt knappt 300 bränder utomhus per år. Bränder utomhus innefattar alltifrån en brand i en papperskorg, en bilbrand eller en skogsbrand. Trenden är svagt sjunkande och liknar utvecklingen på nationell nivå, se Figur 15 och Figur 16.

Ungefär en tredjedel av bränderna utomhus är bränder i skog och mark. Flest utomhusbränder inträffar generellt i april månad, då det i regel är hög risk för gräsbränder. Den vanligaste kända brandorsaken är att branden är anlagd. Därefter kommer fel i utrustning som inkluderar bland annat elfel och varmgång i bilar som utgör en stor del av denna kategori. Tredje vanligast är annan eldning vilket inkluderar gräseldning.

Ytterst få fall (<1 %) av bränder utomhus resulterar i personskador eller dödsfall. Däremot orsakar bränderna ofta egendomsskador som ibland är omfattande.

Figur 15: Antal utomhusbränder per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 16: Antal utomhusbränder per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

4.4 Trafikolycka

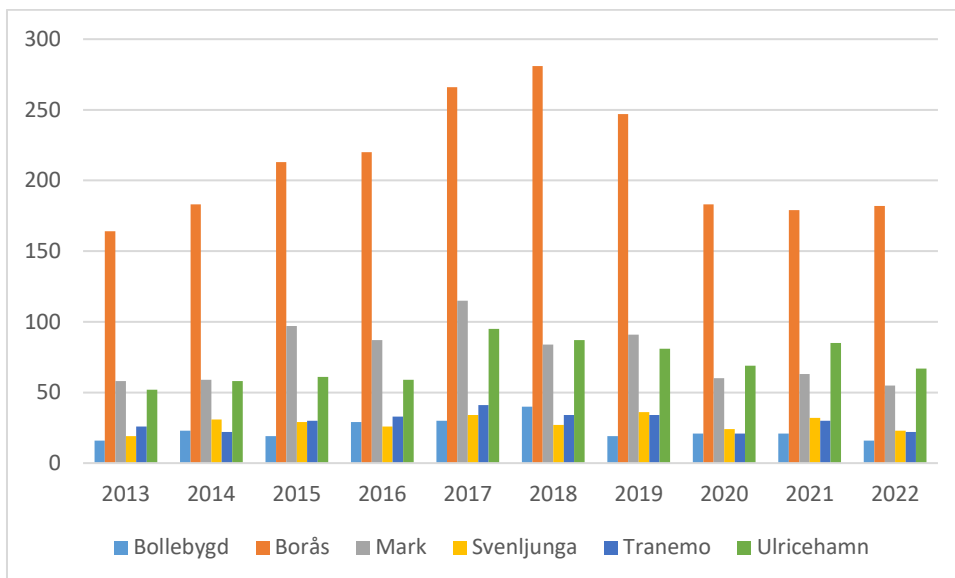
Det sker i genomsnitt knappt 450 trafikolyckor per år och på senare år är trenden sjunkande, se Figur 17. Liknande utveckling har även skett i Sverige, men inom SÄRF har utvecklingen varit större, se Figur 18. I förhållande till befolkningen inträffar fler trafikolyckor i förbundet jämfört med i landet som helhet. Samtidigt är trafikintensiteten i förhållande till befolkningen högre jämfört med i många andra områden då området har mycket pendling och genomfartstrafik.

Den vanligaste fordonstypen som är involverad i en trafikolycka är personbilar, men bussar och mopedister är mer olycksdrabbade sett till antal registrerade fordon. Trafikolyckor med tunga fordon ger i regel allvarigare konsekvenser än andra trafikolyckor (Vägverket, 2008).

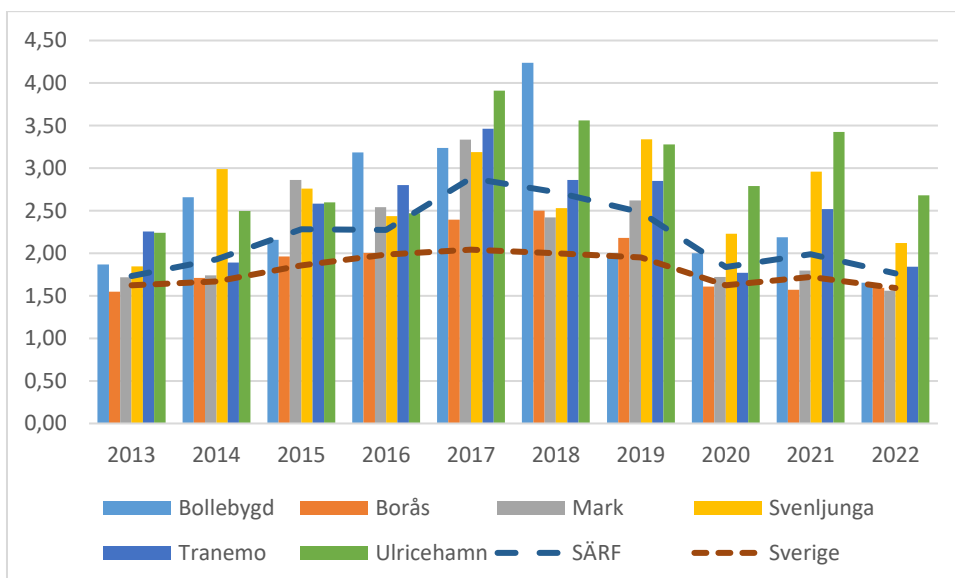
Den mest olycksdrabbade tidpunkten är vardagar kl. 15-18 i december månad.

Trafikolyckor är den olyckstyp som resulterar i flest personskador. Vid ungefär hälften av olyckorna skadas någon lindrigt, och vid 10 % av olyckorna skadas någon svårt. I ungefär 1 % av fallen har någon omkommit.

Figur 17: Antal trafikolyckor per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 18: Antal trafikolyckor per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

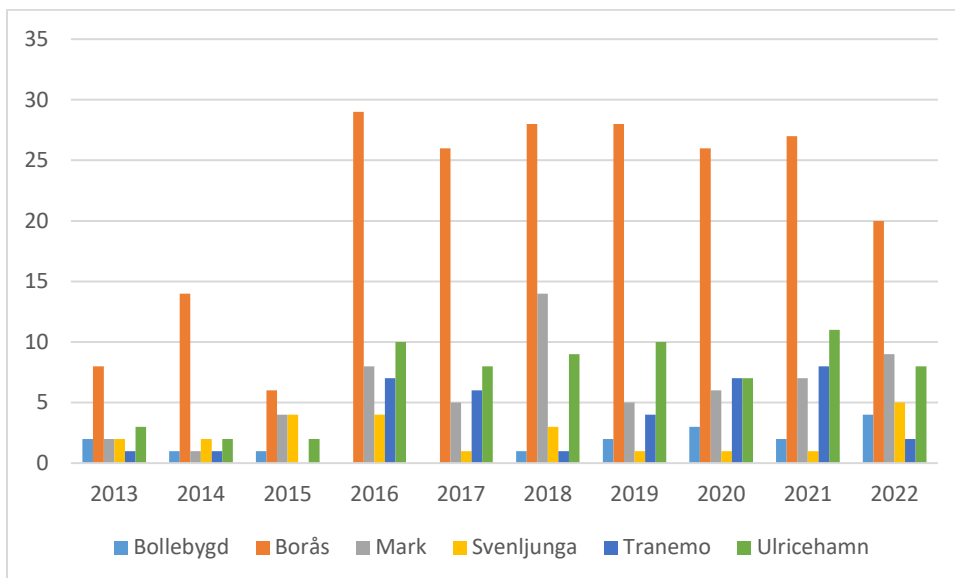
4.5 Olycka med farligt ämne

Det sker ungefär 50 olyckor med farliga ämnen varje år, och utvecklingen är relativt oförändrad, se Figur 19. En stor förändring skedde 2016, vilket beror förändringar i hur statistiken rapporterades in till MSB. I förhållande till befolkningen inträffar färre olyckor med farliga ämnen i SÄRF jämfört med landet som helhet, se Figur 20.

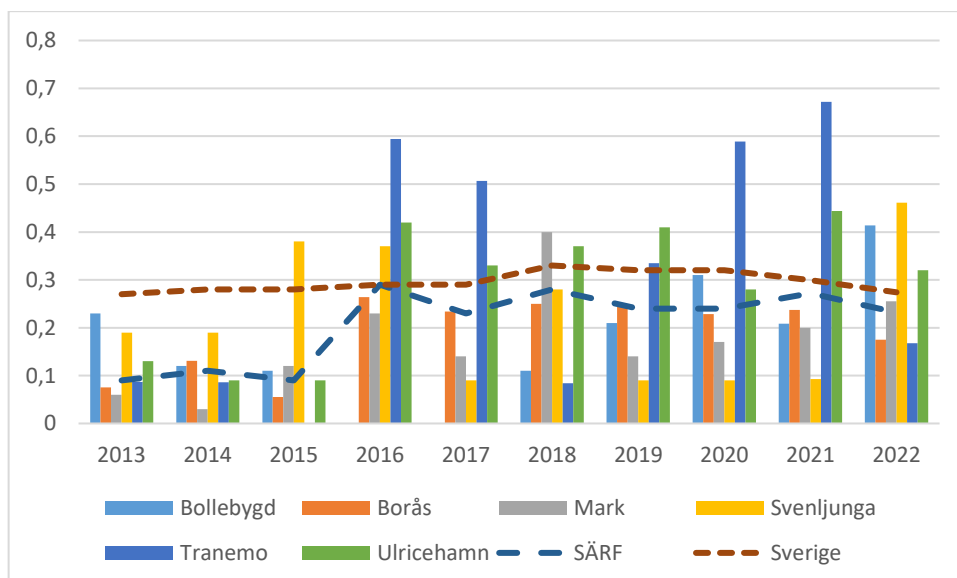
Den vanligaste orsaken till larmtypen är utsläpp av drivmedel eller liknande. Den näst vanligaste var utsläpp av gas. Endast en olycka, mellan åren 2010-2020, var kopplat till någon av de farliga verksamheter som finns inom förbundet.

Olyckor med farligt ämne sker oftast dagtid. Det går även att urskilja något fler olyckor på vardagar än helger. Under året är variationen inte särskilt stor.

I ytterst få fall (<1%) resulterar olyckor med farliga ämnen i personskador. Risk för miljöskador är dominerande.

Figur 19: Antal olyckor med farligt ämne per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

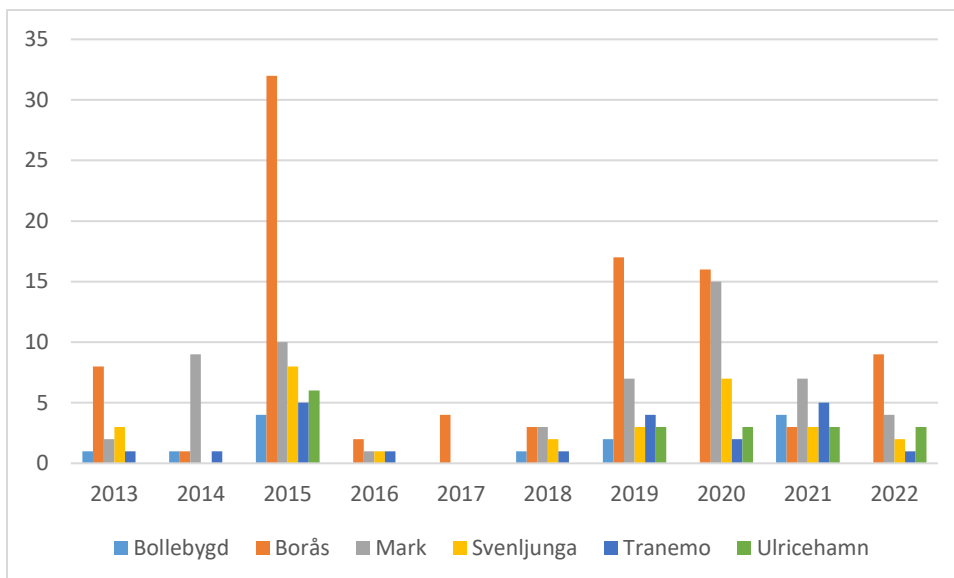
Figur 20: Antal olyckor med farligt ämne per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

4.6 Naturolycka

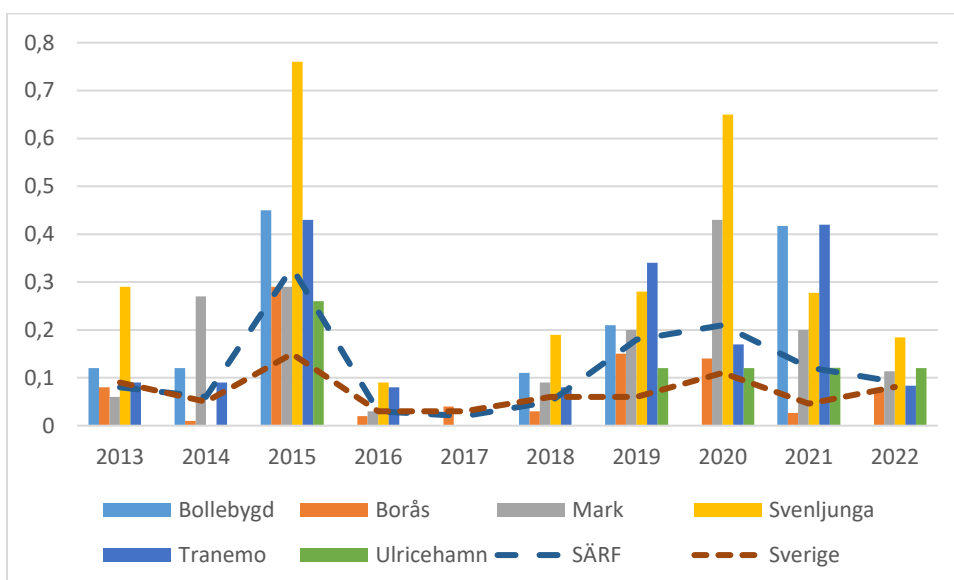
Till naturolyckor hör underkategorierna stormskada, ras, skred, slamströmmar, översvämning av vattendrag, översvämning dagvatten- eller avloppssystem och annan naturolycka. Stormskada är den vanligaste underkategorin bland naturolyckorna.

Det sker i genomsnitt drygt 20 naturolyckor per år, men variationen mellan åren skiljer sig kraftigt åt på grund av att vädret varierar, se Figur 21. I förhållande till befolkningen inträffar generellt fler naturolyckor i förbundet jämfört med i landet som helhet, se Figur 22.

Naturolyckor sker främst under vintermånaderna. I ytterst få fall (<1%) resulterar naturolyckor i personskador.

Figur 21: Antal naturolyckor per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

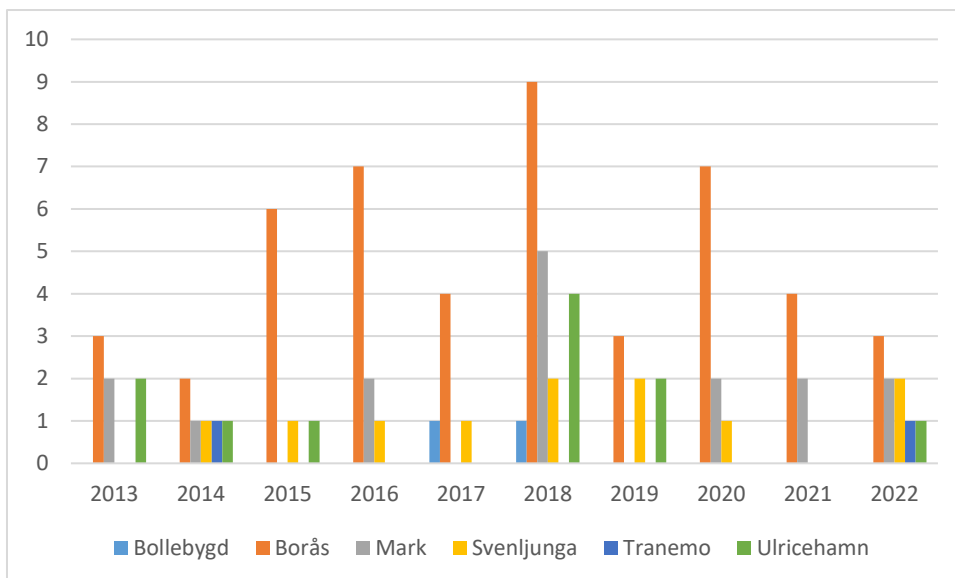
Figur 22: Antal naturolyckor per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

4.7 Drunkning

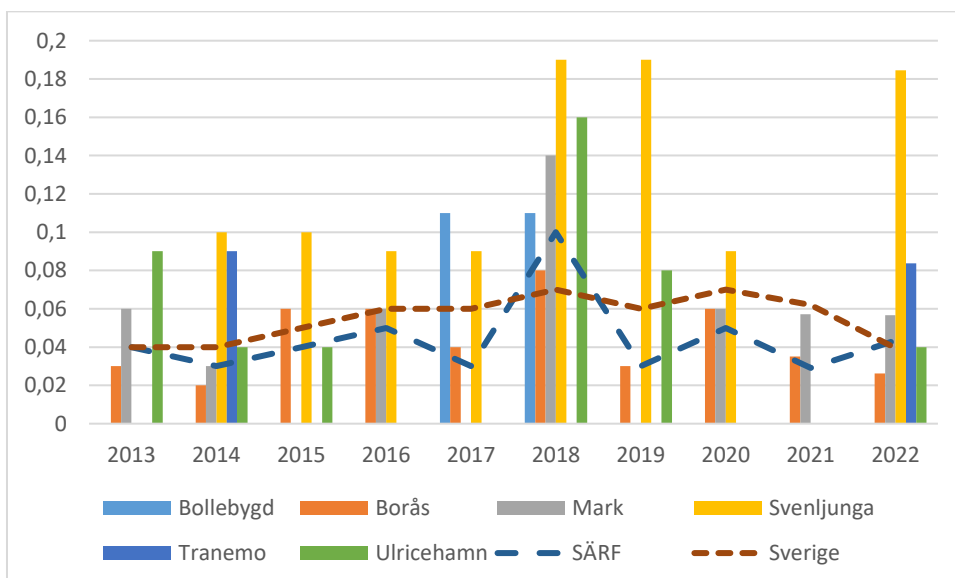
Det sker i genomsnitt knappt 10 drunkningsolyckor per år men med en betydande variation, se Figur 23. I förhållande till befolkningen inträffar färre drunkningsolyckor i förbundet jämfört med i landet som helhet, se Figur 24.

Flest drunkningsolyckor inträffar under sommaren. På dygnet sker flest olyckor under eftermiddagstid.

Över 60 % av olyckorna resulterar i personskador, där någon omkommer i nästan 20 % av fallen. Drunkningsolyckorna medför därför en hög risk för personskador och dödsfall.

Figur 23: Antal drunknings- och dyklarm per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 24: Antal drunknings- och dyklarm per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

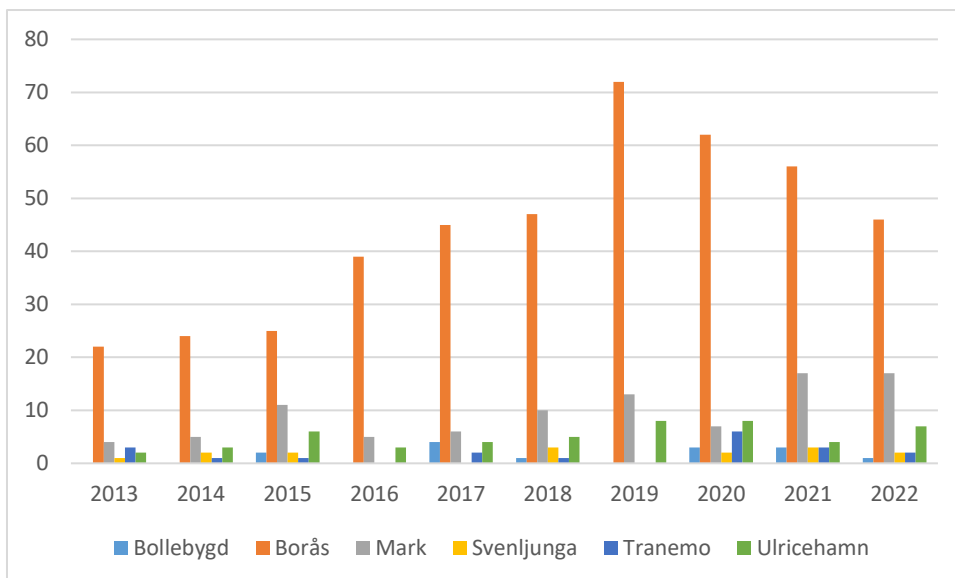
4.8 Nödständig person

Till nödställd person hör larm om fastklämd person, person fast i hiss och suicid/suicidförsök.

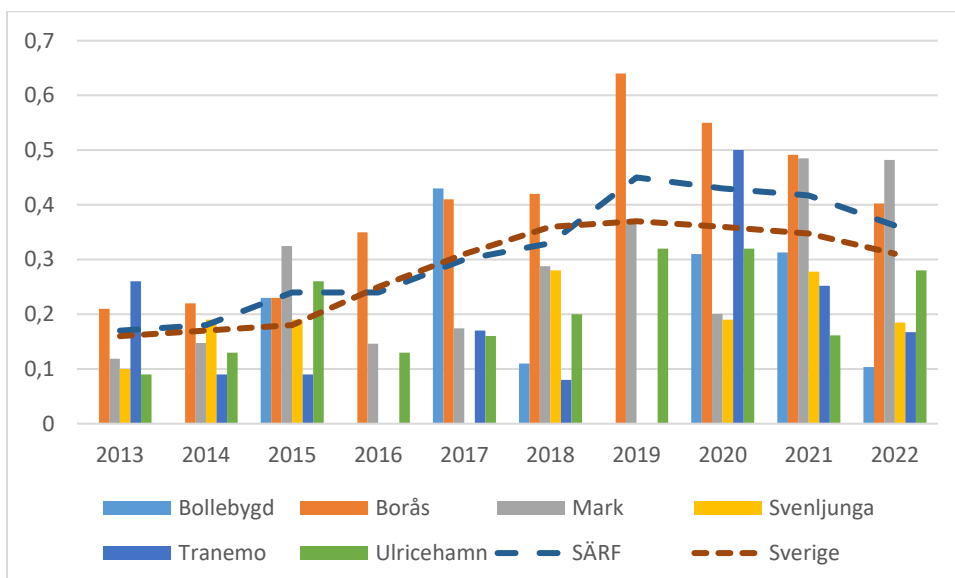
Det sker i genomsnitt drygt 60 insatser till nödställda personer varav cirka 60 % utgörs av suicid/suicidförsök. Antalet larm inom denna kategori har ökat kraftigt över tid, även om en viss nedgång skett under de senaste åren, se Figur 25. I förhållande till befolkningen har det under de senaste åren skett fler insatser till nödställda personer i förbundet jämfört med i Sverige som helhet, se Figur 26.

Flest larm med nödställda personer inkommer under sommarmånaderna. På dygnet sker flest larm under eftermiddagar och kvällar.

Omkring 30 % av händelserna resulterar i personskador. Drygt 3 procent av fallen resulterar i omkomna. Händelsetypen utgör därför en betydande risk för personskador.

Figur 25: Antal larm om nödställd person per kommun, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

Figur 26: Antal larm om nödställd person per 1000 invånare, 2013-2022 (SÄRF, 2023).

5 Värdering

Tabell 4 redovisar en jämförelse av statistiken över antal insatser per invånare mellan medlemskommunerna, SÄRF och Sverige.

Tabell 4: Jämförelse av antal insatser LSO per 1000 invånare mellan 2013-2022 (SÄRF, 2023).
Grönt = lägre än riksgenomsnitt. Rött = högre än riksgenomsnitt.

	Bollebygd	Borås	Mark	Svenljunga	Tranemo	Ulricehamn	SÄRF	Sverige
Antal insatser LSO	9,57	10,73	10,18	12,70	11,74	9,95	10,65	9,85
Brand i byggnad	1,04	1,04	1,15	1,34	1,18	1,02	1,08	1,03
Brand utomhus	1,80	1,40	1,56	2,04	1,45	1,05	1,44	1,53
Trafikolycka	2,52	1,91	2,23	2,64	2,48	2,94	2,19	1,81
Olycka farligt ämne	0,17	0,19	0,17	0,22	0,31	0,29	0,21	0,30
Naturolycka	0,14	0,09	0,17	0,27	0,18	0,07	0,12	0,07
Drunkning	0,02	0,04	0,05	0,10	0,02	0,04	0,04	0,06
Nödständig person	0,15	0,39	0,27	0,14	0,16	0,21	0,31	0,28

Enligt tabell 3 har SÄRF mindre antal bränder utomhus, olyckor med farligt ämne och färre drunkningstillbud än Sverige i medeltal. Vidare har SÄRF fler naturolyckor och larm om nödställda personer än Sverige i stort. Antalet olyckor enligt LSO är fler inom SÄRF än i Sverige som helhet.

SÄRF har fler bränder i byggnad och trafikolyckor per invånare än Sverige i stort.

Tabell 3 redovisar antalet olyckor. Omfattningen och konsekvensen av olyckorna redovisas i tabell 4. Ett exempel är drunkningsolyckor som sker sällan men som har en hög sannolikhet att konsekvensen blir att den eller de drabbade omkommer. Ett annat exempel är brand i byggnad där även om det är relativt få som omkommer vid brand i byggnad (0,7 % per larm), så utgör den kategorin ändå 13,8 % av det totala antalet omkomna inom SÄRF, se Tabell 6. Sjukvårdslarm är borträknat.

Generellt minskar mängden skadade och omkomna i SÄRF.

Tabell 5: Sannolikhet att någon skadas eller omkommer vid en viss typ av insats olycka (SÄRF, 2021).

	Lindrigt skadade	Svårt skadade	Omkomna	Ingen skada
Brand i byggnad	7,6%	0,8%	0,7%	90,9%
Brand utomhus	0,9%	0,0%	0,0%	99,0%
Trafikolycka	59,0%	11,5%	1,1%	28,4%
Olycka farligt ämne	0,3%	0,0%	0,0%	99,7%
Naturolycka	0,0%	0,0%	0,2%	99,8%
Drunkning	36,2%	8,5%	20,2%	35,1%
Nödständig person	18,3%	6,9%	3,4%	71,4%
Annan olycka	0,2%	0,0%	0,1%	99,8%

Tabell 6: Procentuell fördelning av skadeutfall, uppdelat på insatstyp (SÄRF, 2021).

	Lindrigt skadade	Svårt skadade	Omkomna
Brand i byggnad	5,7%	3,1%	13,8%
Brand utomhus	0,9%	0,0%	0,9%
Trafikolycka	88,3%	88,9%	44,0%
Olycka farligt ämne	0,0%	0,0%	0,0%
Naturolycka	0,0%	0,0%	0,9%
Drunkning	1,1%	1,3%	16,4%
Nödställd person	3,1%	6,1%	16,4%
Annan olycka	0,8%	0,6%	7,8%
Total antal	3207	621	116

5.1.1 Brand i byggnad

Antal brand i byggnad per 1 000 invånare är generellt fler i de kommuner inom SÄRF som har en mer glesbygdsprofil och därmed har väldigt många villor. Även om mängden soteldar har minskat med 69% och mängden villabränder minskat med 50 % mellan åren 2010-2020 har den ackumulerade effekten av villabränderna troligen tryckt upp statistiken i dessa kommuner då brand i bostad står för 2/3 av alla bränder i byggnad. De senaste fyra åren (2017-2020) har SÄRF 1,03 bränder i byggnad per 1 000 invånare vilket är lägre än Sverige (1,06) under samma period. Även om 2/3 av alla bränder sker i bostäder, är det väldigt få bostäder som räddningstjänsten gör tillsyn på. Mycket på grund av att det är svårt att praktiskt genomföra det.

För att maximera effekten av tillsyner på de boenden som besöks bör SÄRF koncentrera sig på de boenden där personerna inte själva kan sätta sig i säkerhet och där mängden omkomna är som störst. SÄRF har därför som ambition att fortsättningsvis planera in tillsyn på framför allt vårdboenden och arbetar aktivt med att stödja särskilt riskutsatta. Till följd av att allt fler äldre bor kvar hemma med assistans i form av hemtjänst ligger det i sakens intresse att fortsätta arbete med särskilt riskutsatta som bor kvar i hemmiljöer. För att ytterligare minska antalet bränder i bostäder bör SÄRF fortsätta med sitt förebyggandearbete i form av sotning och brandskyddskontroll för att minska mängden bränder i eldstäder och skorstenar som främst drabbar villor i glesbygd.

SÄRF arbetar kontinuerligt med likvärdigt skydd mot olyckor för samtliga personer som befinner sig inom SÄRF område och ambitionen är att arbeta för att stärka de personers egenförmåga som räddningstjänsten inte når inom 30 minuter. Exempel på detta kan vara utbildnings- och informationsinsatser.

5.1.2 Brand utomhus

Omfattning på och mängden av bränder utomhus påverkas av de naturförhållanden som råder. Med hänsyn till ett förändrat klimat med bland annat längre och varmare torrperioder under sommarhalvåret är trenden att bränder i skog och mark blir vanligare och även mer omfattande. Det är inte bara klimat- och naturförhållanden som påverkar denna kategori, utan även social oro vilket kan leda till ökat antal anlagda bränder. Trenden är att mängden anlagda bränder minskar inom SÄRF:s område. I stället är det fel på utrustning en bidragande faktor som ökat betydligt, en trend som troligen kommer fortsätta öka till följd av ökad mängd teknik som ökad automatisering, solceller, nya drivmedelssystem osv.

Elsäkerhet och andra bränder som sker till följd av fel på utrustning har dock inte räddningstjänsten någon rådighet över. Att stävja social oro ingår heller inte i räddningstjänstens formella ansvar, även om räddningstjänsten som samhällsaktör bidrar med riskreducerande åtgärder och

myndighetssamverkan med mera. Genom att till exempel arbeta mer med att minska konsekvenserna av bränder och informera till exempel elsäkerhetsverket om en produkt återkommande är brandorsaken. Att medverka i myndighetsövergripande samverkan kan också få inverkan på exempelvis social oro.

5.1.3 Trafikolycka

Antal trafikolyckor per invånare beror dels på invånarantalet i kommunen, dels hur vägen är dragen, fastställd hastighet och vilken utformning samt säkerhet som föreligger. En väg med högre hastighet har lägre sannolikheten för att en olycka ska ske vilken beror på att Trafikverket tillåter högre hastigheter på säkrare vägar. De stora vägarna inom SÄRF belastas av hög trafikintensitet under vissa tider med anledning av pendlare samt tung trafik. Trafiksäkerheten på vägarna ansvarar Trafikverket eller andra väghållare för.

SÄRF rapporterar in olycksdrabbade vägsträckor och medverkar i Trafikverkets olycksundersökningar för att på så sätt förebygga olyckor. SÄRF arbetar även med att minska sannolikheten och konsekvenserna av olyckorna genom information till allmänheten samt utbildning och övning av egen insatspersonal.

5.1.4 Olycka med farligt ämne

Olyckor med farligt ämne är relativt sällan förekommande inom SÄRF och det finns relativt få farliga verksamheter. En verksamhet som hanterar kemikalier i större mängd finns i förbundet. SÄRF övar återkommande på verksamhetens område och det har kontrollerats att SÄRF har utrustning och pumpar för att hantera de kemikalier som finns på plats. Dessutom är kemikalieutrustningen anpassad för att kunna klara av de vanligaste kemikalierna som transporteras på väg. Tre av sex kommuner inom SÄRF har dessutom utarbetat övergripande riskanalyser över sina farligt godsleder, efter inrådan av SÄRF. Upprättande av övergripande riskanalyser har bidragit till att riskmedvetenheten vid detaljplaneringen av nya områden har ökat inom SÄRF:s geografiska område. I SÄRF:s arbete med detaljplaner, där stort fokus läggs på riskhänsyn (farligt gods och farliga verksamheter), fångas många viktiga riskfrågor upp i ett tidigt skede.

SÄRF bör fortsätta att vara en aktiv del i detaljplaneringen av nya områden och de byggärenden som finns inom kommunen för att minimera riskpåverkan från farligt gods och verksamheter som hanterar och förvarar farliga ämnen. I övrigt bedöms SÄRF ha relativt god förmåga att hantera olyckor med farligt ämne.

5.1.5 Naturolycka

Mängden naturolyckor varierar kraftigt mellan åren och beror till stor del på vädret och klimatet. Det förändrade klimatet innebär att naturolyckor i form av bland annat översvämningar, stormar och skogsbränder kan bli fler framöver vilket också den ökande trenden inom SÄRF visar på. För att minska mängden översvämningar behöver översvämnings- och regnoväderskarteringar göras och samhället planeras utefter dessa. Detta görs redan idag då SÄRF är en aktiv del i kommunernas detaljplanarbete och anmärker på att översvämningensriskerna ska hanteras. I övrigt ligger arbetet med att minska riskerna för naturolyckor på kommun eller markägare.

SÄRF är en del av kommunernas arbete med att minska dessa risker. Vidare bör SÄRF informera de vars fastigheter drabbas att de har ett egenansvar i att förhindra och ta hand om till exempel översvämning. Vid större händelser kommer räddningstjänsten prioritera samhällsviktig verksamhet.

5.1.6 Drunkning

SÄRF har få drunkningsolyckor jämfört med övriga Sverige vilket troligtvis beror på att SÄRF saknar kust. SÄRF arbetar aktivt med att minska mängden drunkningsolyckor genom att samverka med kommunerna och ta fram informationsfilmer. Arbeta med att ta fram riktlinjer för vad som är en

skälig nivå på livräddningsutrustning vid badplatser, fiskebryggor, kajer, med mera har genomförts tillsammans med Borås stad. I dessa riktlinjer anges också vem som har ansvar för vattensäkerhetsfrågor inom kommunen. SÄRF har en egen dykorganisation med räddningsdykare och drönare lokaliserad i Borås.

SÄRF ambition är att fortsätta att göra årliga tillsyner på badplatser i förbundet för att kontrollera livräddningsutrustning och bedöma riskerna på plats.

5.1.7 Nödständig person inklusive suicid

Över hälften av alla larm inom denna kategori är suicid (självord/självordsförsök) och relativt många av det totala antalet omkomna inom SÄRF finns inom denna kategori. Suicid omfattas av 8 av 10 omkomna inom kategorin Nödständig person (mellan åren 2016-2020) (SÄRF, 2021). SÄRF arbetar aktivt med suicidprevention, bland annat med Sjuhärad suicidprevention och egen utbildad personal. SÄRF har även utrustning och utbildningsinsatser för egen personal som genomförs för att minska riskerna vid denna typ av larm. Till exempel hopkudde.

SÄRF har för avsikt att fortsätta med den myndighetssamverkan som finns och fortsätta att utbilda personal inom området för att minska konsekvensen vid ett suicidförsök. Att förebygga denna typ av olyckor är svårt för SÄRF eftersom det ligger utanför räddningstjänstens uppdrag.

5.1.8 Slutsats

Inom förbundet bedöms lagen om skydd mot olyckors krav att "bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor" som uppfyllt i stort.

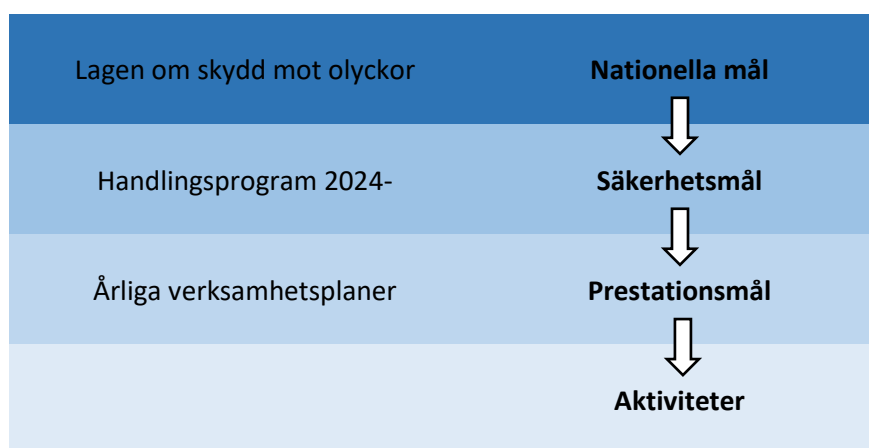
SÄRF bedömer att de åtgärder som är genomförda för att minska risk för olyckor har fått effekt och att det fortlöpande arbetet ständigt värderas och utvecklas. Särskild fokus bör ligga på att minska antalet bostadsbränder och antalet skadade och avlidna till följd av dessa samt att förebygga drunkningsolyckor där dödstaten är relativt höga.

Av de olyckor där människor omkommer bedöms cirka 60 % ligga utanför räddningstjänstens möjlighet att direkt förebygga att olyckan sker (trafikolycka, naturolycka och nödställd person). SÄRF måste därför fortsätta att arbeta med att minska konsekvenserna av dessa olyckor och att indirekt förebygga att olyckorna sker genom till exempel rådgivning och informationskampanjer.

6 Mål

Med utgångspunkt från förbundets problembild, förbundsordningen och de nationella målen i LSO har SÄRF formulerat en vision, några strategiska inriktningar samt ett antal säkerhetsmål för 2024 och tills vidare som är styrande för verksamheten.

Kopplingarna mellan de olika styrdokumentens mål illustreras i Figur 27 nedan. Handlingsprogrammets säkerhetsmål bryts ner till ettåriga prestationsmål i verksamhetsplanen. Dessa mål bryts sedan ner i aktiviteter.

Figur 27: Olika styrdokument och hur de hänger samman inom SÄRF.

6.1 Vision

En vision syftar till att skapa ett långsiktigt mål för organisationen och ska vara en kompass för organisationens arbete över lång tid.

SÄRF:s vision är: *”Ett säkert och olycksfritt samhälle för alla”*

Visionen syftar till att göra ett tydligt ställningstagande där organisationen arbetar för ett säkert och olycksfritt samhälle för alla – en nollvision. Den går även i linje med Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps nationella vision: *”Ingen i Sverige ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand”*.

6.2 Säkerhetsmål

Säkerhetsmålen beskriver den nivå av skydd och säkerhet som SÄRF vill uppnå i samhället för perioden 2024 och tills vidare. Hur detta ska genomföras återfinns i den årliga Verksamhetsplanen.

Före

- Den enskildes och verksamheters förmåga att förebygga och hantera bränder och andra olyckor ska stärkas.
- Det förebyggande skyddet mot brand och andra olyckor ska stärkas i byggnader och andra anläggningar via information, rådgivning, tillsyn, myndighetssamverkan och deltagande i plan- och byggprocessen.
- Verksamheters förmåga att hantera kemikalier, brandfarlig vara och explosiv vara på ett säkert och riskminimerande sätt ska stärkas genom information, rådgivning, tillsyn och tillstånd.
- Allmänheten ska ha tillgång till uppdaterad information om riskerna vid verksamheter som hanterar kemikalier i en större omfattning.
- Brandskyddet i byggnader och andra anläggningar ska stärkas genom att sotning och brandskyddskontroll genomförs inom föreskrivet intervall.

Under

- Räddningsinsatser ska planeras, förberedas och genomföras med en god och likvärdig kvalitet utefter de lokala förhållandena.
- Ha förmågan att under insats skydda känsliga miljöområden, dricksvattentäkter och reningsverk från verkningar av släckvatten och kemikalier vid olyckor.
- Via samverkan ha en god förmåga att hantera stora händelser med gemensamma ledningsresurser och gränslös räddningstjänst inom och utanför förbundets område.
- SÄRF ska vid påfrestningar på samhällets infrastruktur, bibehålla en god beredskap för att rädda och skydda befolkningen samt civil egendom från verkningar av brand och andra olyckor.
- Planera för att SÄRF vid krig eller höjd beredskap ska kunna skydda och rädda befolkningen samt civil egendom genom upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden samt indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel.

Efter

- Genomföra brand-, olycksundersökningar och insatsutvärderingar i syfte att lära av inträffade händelser och utveckla räddningstjänsten i stort.
- Efter avslutad räddningsinsats stödja drabbade med information kring behov av bevakning, restvärdesskydd, sanering och återställning.

6.3 Uppföljning av mål

De uppsatta fyraåriga säkerhetsmålen, som syftar till att ge styrning till organisationen, ska brytas ner till prestationsmål i verksamhetsplaner som följs upp årligen. Om målen i dessa planer uppfylls anses säkerhetsmålen uppfyllda.

7 Förebyggande – förmåga och verksamhet

Enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) ska kommunerna förebygga bränder och andra olyckor. De ska också ansvara för att det förebyggande arbetet planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor. *”Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador”*. Syftet med lagen är att *”Det måste bli färre som dör, färre som skadas och mindre som förstörs”* (Regeringens proposition 2002/03:119). Detta kan göras genom att *”bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett, med hänsyn till de lokala förhållandena, tillfredsställande skydd”* (LSO 1 kap 1 §). Detta ansvar har kommunerna inom Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund överlåtit till SÄRF via Förbundsordningen.

Som myndighet har SÄRF att förhålla sig till bestämmelserna i Förvaltningslagen, vilken är styrande för hur myndighetsutövningen ska vara utformad.

Det är Avdelning Förebyggande som främst ansvarar för att driva det förebyggande arbetet inom SÄRF. Inom avdelningen sker mycket av myndighetsutövningen samt arbetet att stödja andra myndigheter och SÄRF:s medlemskommuner. Det finns dock ett inriktningsbeslut på att alla anställda i förbundet oavsett tjänst skall bidra till det förebyggande verksamhetsområdet. Detta kan vara till exempel genom rådgivning eller information till den enskilde.

Det olycksförebyggande arbetet planeras årligen i sin helhet i dokumentet Förebyggandeplan.

7.1 Tillsyn

Enligt LSO 2 kap. 2 § är ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skyldiga att i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Kortfattat innebär detta att ägare eller nyttjanderättshavare ska ha ett skäligt brandskydd.

SÄRF är enligt LSO 5 kap. 1 § skyldig att genom tillsyn kontrollera att ägare och nyttjanderättshavare har ett skäligt brandskydd. Vid uppkomna brister i brandskyddet har SÄRF befogenhet att ställa krav på brandskyddsåtgärder genom beslut om föreläggande, i syfte att uppnå ett skäligt brandskydd. Syftet med tillsynsverksamheten är att hjälpa den enskilde att uppfylla sina skyldigheter enligt LSO.

Tillsynerna ska planeras primärt utefter MSB:s föreskrift om kommunal tillsyn, (MSBFS 2021:8) där byggnader och anläggningar prioriteras utefter följande kriterier och där tillsyn bedöms vara en effektiv förebyggande åtgärd:

- Hög frekvens av bränder eller tillbud.
- En brand eller annan olycka kan medföra stor risk för många människors liv och hälsa.
- En brand kan innebära stora ekonomiska kostnader.
- En brand eller annan olycka kan innebära stora skador på miljön.
- En brand kan innebära allvarliga skador på kulturhistoriska värden.

Sådana objekt återfinns i bilaga till samma föreskrift. SÄRF har även en egen ambition att genomföra tillsyn på andra objekt. Dessa objekt har lägre prioritet jämfört med de objekt MSB föreskriver. I planeringen ingår också att fastställa hur ofta tillsyn ska ske på respektive objekt.

Utöver detta genomför SÄRF händelsebaserade tillsyner utifrån påpekade brister i brandskyddet. Dessa kan inkomma efter larm, övning, tips från allmänheten eller att verksamheten själva ser ett behov av tillsyn.

7.1.1 Tillsyn - Farlig verksamhet

Enligt LSO 2 kap. 4 § är en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön, skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador.

Den som utövar verksamheten är också skyldig att analysera riskerna för sådana olyckor som anges i stycket ovan.

Utöver detta är verksamheter som överskrider gränsvärdena i lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagstiftningen), skyldiga att informera allmänheten i kommunen om verksamhetens risker. Detta görs genom kommunernas hemsidor som länkar till SÄRF:s hemsida där informationen är samlad (<http://www.serf.se/foretag/farlig-verksamhet/>).

Syftet med tillsynsverksamheten är att hjälpa verksamheterna att uppfylla lagkraven och den görs i huvudsak som en planerad samordnad tillsyn med Länsstyrelsen, miljökontor eller Arbetsmiljöverket där SÄRF bland annat granskar verksamheternas riskanalyser.

7.1.2 Kompetenskrav tillsyn

Att inneha delegation som tillsynsför rättare innebär att minst ha godkänd utbildning enligt nedan:

Tillsynsför rättare, tillsyn av 2 kap. 2 §, LSO

- Brandingenjörsexamen kompletterat med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (MSB/SRV), alternativt
- Tillsyn och olycksförebyggande verksamhet A (MSB/SRV), alternativt
- Förebyggande 1 (SRV).

Tillsynsför rättare, tillsyn av 2 kap 4 § LSO - farlig verksamhet

- Brandingenjörsexamen kompletterat med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (MSB/SRV).

Vidare ska tillsynsför rättare ha genomgått en intern introduktion.

Delegationen som tillsynsför rättare omprövas varje år.

7.2 Stöd till den enskilde

Den enskilde har ett ansvar att i möjligaste mån förebygga och hantera olyckor enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Det kan till exempel handla om att ha ett brandskydd i hemmet med brandvarnare, brandsläckare och brandfilt samt att ha kunskap om agerande vid en olycka. Det är först när den enskilde inte kan hantera en olycka som samhället ska ta vid. Den enskilde utgör därför grunden för samhällets förmåga att förebygga olyckor och minska konsekvensen av de olyckor som ändå inträffar.

Räddningstjänstens skyldighet är att stödja och underlätta för den enskilde att själv hantera sina olycksrisker. Detta kan göras genom rådgivning, information eller utbildning i såväl förebyggande som skadeavhjälpan åtgärder samt att medvetandegöra om riskerna.

Informationsinsatser präglas till stor del av att innehållet inte är objekts- eller verksamhetsspecifikt och är därför något som alla medarbetare inom SÄRF direkt eller indirekt arbetar med. Rådgivning innebär att vägledning oftast ges på inkommande förfrågan, där hänsyn tas till de specifika

förutsättningarna i det enskilda fallet. Därför krävs det ofta en specifik kompetens inom det området rådgivningen sker.

Information sprids främst genom hemsida, sociala medier, årstidsspecifika informationskampanjer, deltagande i evenemang mm. Rådgivning genomförs generellt i samtal eller mejl med den enskilde. Avdelning Förebyggande bemannar en avdelningstelefon dit verksamheter och allmänhet kan inkomma med frågeställningar som är av olycksförebyggande karaktär.

För att stärka kunskapen om hur bränder och andra olyckor förebyggs, förhindras och begränsas genomför SÄRF också en rad olika utbildningsinsatser och aktiviteter så som utbildning mot barn/ungdomar, särskilt arbete mot anlagd brand och projekt om särskilt riskutsatta.

7.3 Rengöring och brandskyddskontroll

SÄRF ska i brandförebyggande syfte ansvara för att rengöring (sotning) sker av fasta förbränningsanordningar, som inte är inrättade för eldning uteslutande med gas, och därtill hörande rökkanaler. Detsamma ska gälla imkanaler i restauranger, storkök och därmed jämförbara utrymmen enligt 3 kap. 4 § i LSO.

SÄRF ska även ansvara för att det som skall rengöras och kontrolleras ur brandskyddssynpunkt (brandskyddskontroll). Kontrollen innefattar även skorstenar, tak och anslutande byggnadsdelar.

Sotningen och brandskyddskontrollen är förlagd på entreprenad. Inom SÄRF finns det två entreprenörer (2023).

Sotning och brandskyddskontroll sker enligt, av Direktionen fastställt intervall, som följer Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om rengöring (sotning) och brandskyddskontroll (MSBFS 2014:6) (<http://www.serf.se/din-sakerhet/sotning/taxor-och-intervaller/>).

Sotningen och brandskyddskontrollen följs kontinuerligt upp av SÄRF.

SÄRF får enligt LSO medge att en fastighetsägare utför eller låter annan utföra rengöring (sotning) på den egna fastigheten. Brandskyddskontrollen sker dock fortfarande av förbundets entreprenör. På SÄRF:s hemsida finns information om ansökningsprocessen och vad som krävs för att få bli egenotare (<http://serf.se/din-sakerhet/sotning/sotning-av-egen-fastighet/>).

7.3.1 Kompetenskrav

För att få genomföra brandskyddskontroll enligt LSO 3 kap 4 §, krävs en godkänd utbildning enligt nedan:

- Skorstensfejartekniker enligt 1 § i förordning (2003:447) om utbildning i skydd mot olyckor, alternativt
- Erlagt teknikerexamen för skorstensfejare, genomgått kurs för skorstensfejarmästare eller har avlagt mästarexamen för skorstensfejare.

För att få utföra rengöring (sotning) enligt LSO 3 kap 4 §, krävs en godkänd utbildning enligt nedan:

- Skorstensfejarutbildning (MSB) eller bedömd likvärdig utbildning eller kompetens.

7.4 Övriga förebyggande åtgärder

SÄRF handlägger tillstånd och genomför tillsyn enligt Lagen (2010:1011) om brandfarlig och explosiv vara på de verksamheter som har över tillståndspliktig mängd. Detta för att minska sannolikheten för olyckor samt minska konsekvenserna av dessa. Merparten av tillsynerna är planerade och inriktade mot verksamheter med långa tillståndstider. Även händelsebaserade tillsyner genomförs vid behov.

SÄRF stödjer förbundets kommuner i ärenden enligt plan och bygglagen (2010:900) (PBL). Det innebär bland annat att vara sakkunnig i brandfrågor i byggprocessen och granska bygghandlingar ur ett brand- och riskperspektiv. Det handlar också om att aktivt delta i kommunernas planprocesser så att dessa beaktar risker som ras, skred, översvämning, släckvattenhantering, avstånd till olika former av riskfyllda verksamheter och avstånd till farligt godsleder samt beakta sådant som kan ha betydelse för kommunens förmåga att genomföra insatser. Det kan handla om behov av räddningsvägar, brandposter och uppställningsplatser.

SÄRF bistår i frågor om serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622) från kommunernas respektive tillståndsenhet. Där ligger fokus på att bedöma om serveringslokalen är lämplig ur brandsäkerhetssynpunkt samt vilket personantal lokalens brandskydd är anpassat för.

SÄRF är remissinstans till Polismyndigheten i frågor kring säkerhet vid allmän sammankomst, offentlig tillställning, användande av offentlig plats, scenfyrverkeri eller annan pyroteknik enligt ordningslagen (1993:1617).

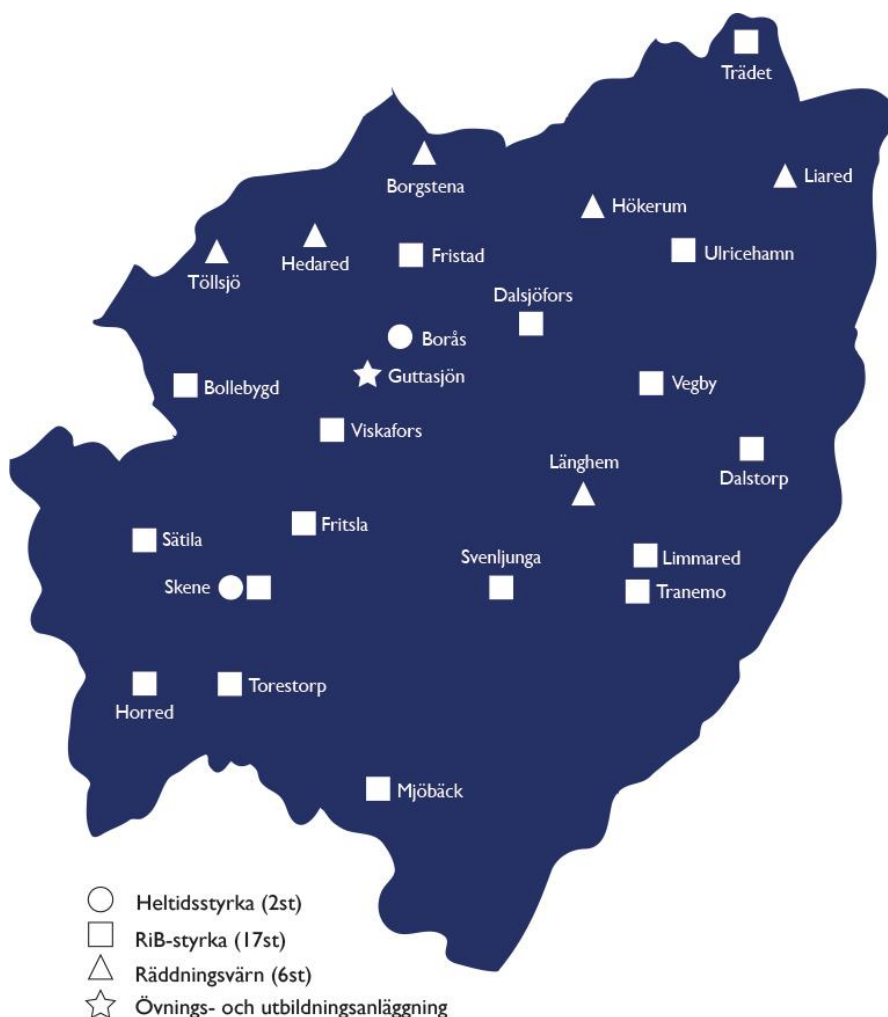
I samband med att Länsstyrelsen utfärdar tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. Miljöbalken är SÄRF remissinstans, där risker med verksamheten, släckvattenhantering, insatsmöjligheter och avstånd till personer, skyddsvärda objekt eller natur beaktas.

SÄRF bistår Trafikverket i trafikplanering vid ny- eller ombyggnation av vägar, järnvägar där bland annat insatstider, risk för ras och skred, översvämningrisker, avstånd till olika former av riskobjekt och närhet till vattenskyddsområde beaktas.

Inför eventuella beslut kring eldningsförbud av kommunerna, eller upphävande av det samma, agerar SÄRF beslutsstödande genom att analysera brandriskdata och ge förslag till beslut.

8 Räddningstjänst – Förmåga och verksamhet

Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund som organiserar och driver räddningstjänsten i sex kommuner: Bollebygd, Borås, Mark, Svenljunga, Tranemo och Ulricehamn. SÄRF har 24 brandstationer strategiskt belägna i förbundet (2 heltidsstyrkor⁵, 17 RiB-styrkor⁶ och 6 räddningsvårn⁷). Antalet anställda uppgår till cirka 500, varav huvuddelen är hel- eller deltidsbrandmän. SÄRF:s huvudkontor finns i Borås där förbundets övningsanläggning också finns.

Figur 28: Förbundets geografi med stationernas spridning i de sex kommunerna som utgör SÄRF.

8.1 Övergripande

SÄRF ska ha förmåga att hantera de olyckor som kommunal räddningstjänst ska ansvara för enligt LSO 1 kap 2§. Det innebär att SÄRF ska utföra räddningsinsatser för att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö om behovet av en insats uppfyller samtliga följande villkor:

- Behovet av ett snabbt ingripande.
- Det hotade intressets vikt.
- Kostnaderna för insatsen.
- Omständigheterna i övrigt.

⁵ Heltidsstyrka = Station med bemanning dygnet runt.

⁶ RiB-styrka (deltidsstyrka) = Personalen har i huvudsak en annan arbetsgivare men samtidigt beredskap för att kunna åka på larm om det skulle behövas.

⁷ Räddningsvårn = Personalen har ingen beredskap för larm vilket innebär att de rycker ut på frivillig basis när de larmas.

En räddningstjänsts operativa förmåga kan beskrivas genom att redovisa vilka resurser som förfogas över i form av personal, brandstationer, materiel, kompetens med mera. Att på ett relevant sätt beskriva räddningstjänstens förmåga att bryta skadeutvecklingen vid en händelse är dock mer komplext och behöver betraktas i ett vidare sammanhang. Möjligheten att bryta skadeutvecklingen är vid de flesta skadetyper starkt kopplad till tiden mellan den specifika olyckan och när den erforderade förmågan är på plats och kan påbörja åtgärder. Ju bättre förmåga räddningstjänsten har att bryta ett skadeförlopp och ju snabbare åtgärderna sätts in desto bättre blir förutsättningarna för att minimera skadefallet. Människor och verksamheter som befinner sig på platser dit det tar längre tid för räddningstjänsten att nå fram, bör ha en högre grad av egen förmåga att själva agera och medvetenhet om dessa förhållanden.

SÄRF:s förmåga att genomföra räddningsinsatser beskrivs här i termer av de förmågor som finns placerade på förbundets brandstationer tillsammans med grafiska körtidsanalyser som anger beräknade insatstider. Insatstiderna är dock endast giltiga vid insatser som genomförs när beredskapen i ett område utgår från ett normalläge och när framkomligheten på vägnätet är normal. Vid redan pågående insatser kan insatstiden för nya larm komma att förlängas betydligt vilket i de flesta fall naturligtvis påverkar skadefallet. För att minska insatstiderna i avlägsna delar av förbundet har SÄRF i vissa fall tecknat avtal med intilliggande kommuners räddningstjänster (se Bilaga A - Avtal). Vid insatser av omfattande karaktär kan samverkan göras med andra räddningstjänster eller organisationer. SÄRF har även ingått i ett samverkansavtal med fem andra räddningstjänster kopplat till operativ ledning som benämns Räddningsregion Västra Götaland, se vidare under kap 8.3. Dessutom finns tillgång till MSB:s nationella förstärkningsresurser som är fördelade över landet.

Det som presenteras här är endast en övergripande sammanfattande nulägesinformation om SÄRF:s förmåga inom ramen för nuvarande budget. Detta dokument avser inte att bestämma vilken grundbemanning som ska råda inom SÄRF. SÄRF:s operativa förmåga är i sin helhet beskriven i det separata dokumentet "Förmågebeskrivning insatsstyrkor – SÄRF".

8.1.1 Resurser

I SÄRF finns 2 heltidsstyrkor, 17 RiB-styrkor (deltid) och 6 räddningsvårn. Personalen på räddningsvårnen har ingen beredskap för larm vilket innebär att de rycker ut på frivillig basis när de larmas. Det går därför inte helt att i förväg beskriva vilken eventuell förmåga ett räddningsvårn kan bidra med i alla situationer, men det går att beskriva vilken förmåga de förväntas kunna uppnå.

Det fanns totalt 78 heltidsanställda brandmän, 293 RiB anställda samt 63 personer i räddningsvårnen år 2022. Utöver detta fanns det 16 personer i operativ ledningsfunktion.

Alla räddningsstyrkor har en basförmåga. Heltidsstyrkor har en bredare förmåga än RiB-styrkor. RiB-styrkorna i sin tur besitter en bredare förmåga än räddningsvårnen. Skillnaden i förmåga är kopplat till bemanning, utbildning, övningstid, utrustning, larmfrekvens och vilka lokala risker som finns inom respektive stationsområde. Denna nivå på basförmåga säkerställer att de vanligaste olyckorna kan hanteras av resurser från en station alternativt med resurser från flera stationer. Flera stationer har dessutom en eller flera specialförmågor som kan nyttjas i hela SÄRF:s område.

SÄRF har ytterligare förmågor genom avtal med andra räddningstjänster och externa aktörer, se Bilaga A – Avtal. Vid händelser som kräver ytterligare förmågor har MSB nationella förstärkningsresurser som vid behov kan begäras och nyttjas, utifrån en bedömning och prioritering av MSB. För mer information om räddningstjänstens operativa förmåga och nivåindelning, se SÄRF:s interna dokument Förmågebeskrivning insatsstyrkor - SÄRF.

8.1.2 Kompetens

För att upprätta förmågan att utföra effektiva räddningsinsatser ska personalen ha godkänd utbildning enligt nedan, kompletterande intern utbildning samt återkommande kravställd utbildning. SÄRF:s personal har möjlighet att öva på eget övningsfält vid Guttasjön.

Värnpersonal

- SÄRF:s grundutbildning

Räddningstjänstpersonal i beredskap (RiB)

- Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i Beredskap, GriB (MSB) alternativt
- Räddningsinsats (MSB/SRV) alternativt
- Brandman deltid (SRV)

Brandman heltid

- Skydd mot olyckor (MSB/SRV) alternativt
- Brandman heltid (SRV)

Styrkeledare RiB

- Kompetens som räddningstjänstpersonal i beredskap (RiB)
- Ledningskurs: Styrkeledare, delkurs A/B/C (MSB) alternativt
- Brandförman deltid (SRV) alternativt
- Räddningsledare, Kurs A (MSB/SRV)

Styrkeledare heltid

- Kompetens som brandman heltid
- Ledningskurs: Styrkeledare, delkurs A/B/C (MSB) alternativt
- Räddningsledare, Kurs A (MSB/SRV) alternativt
- Brandmästare (SRV) alternativt
- Brandförman Heltid (SRV)

Insatsledare

- Bedöms enligt nivå styrkeledare heltid
- Ledningskurs: Insatsledare (MSB) alternativt
- Räddningsledning, Kurs B (MSB/SRV) alternativt
- Brandmästare (SRV)

Eller

- Brandingenjörsexamen med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (RUB) (MSB/SRV)

Regional insatsledare

- Bedöms enligt nivå styrkeledare heltid
- Ledningskurs: Insatsledare (MSB) alternativt
- Räddningsledning, Kurs B (MSB/SRV) alternativt
- Brandmästare (SRV)
- Ledningskurs: Regional insatsledare (MSB)

Eller

- Brandingenjörsexamen med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (RUB) (MSB/SRV)
- Ledningskurs: Regional insatsledare (MSB)

Vakthavande befäl

- Ledningskurs: vakthavande befäl/Vakthavande räddningschef (MSB)
- Kompetens som insatsledare alternativt
- Brandmästare (SRV)

Eller

- Brandingenjörsexamen med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (MSB/SRV)
- Ledningskurs: vakthavande befäl/Vakthavande räddningschef (MSB)

Vakthavande Räddningschef

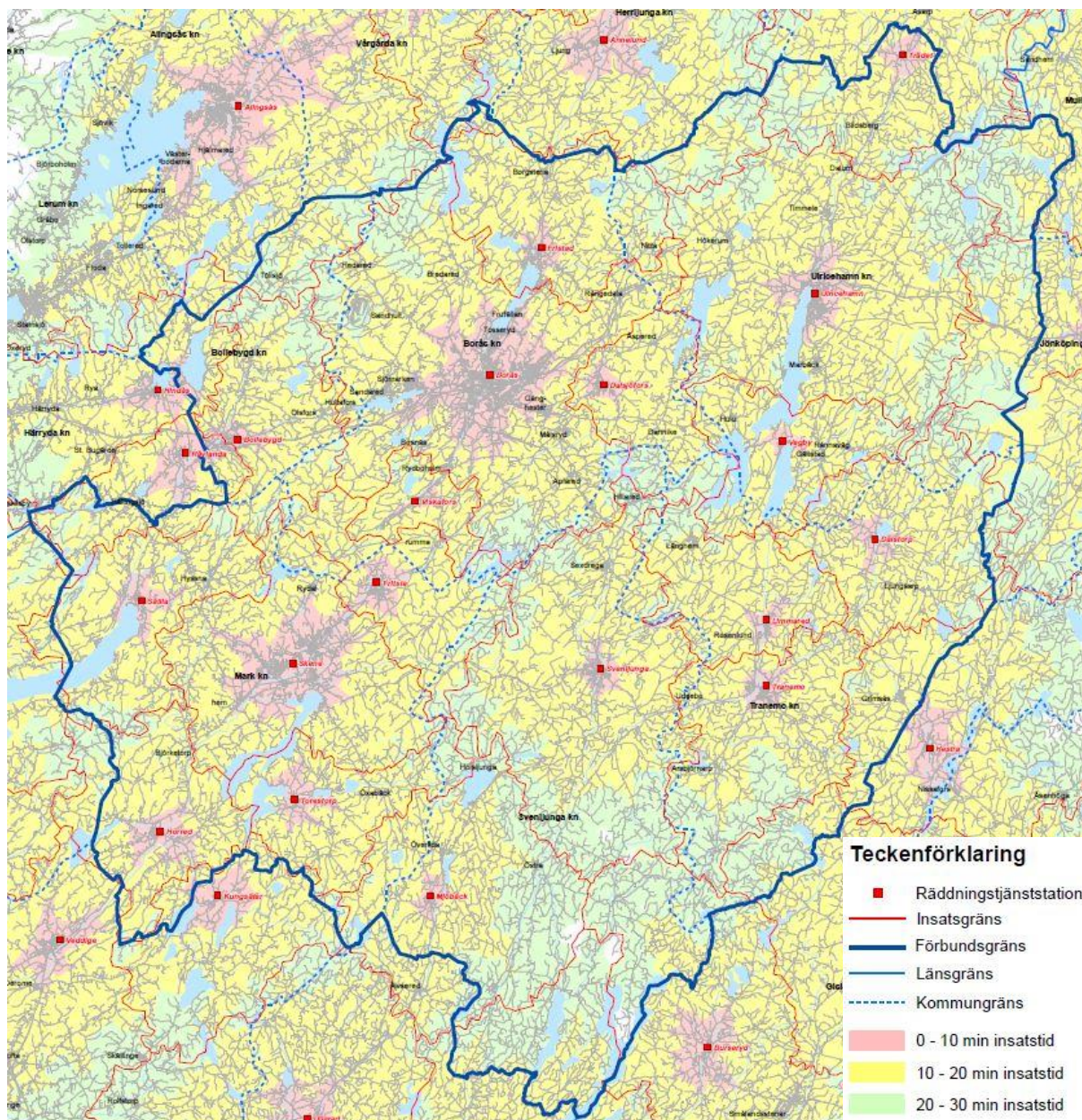
- Brandingenjörsexamen med Påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer (RUB) (MSB/SRV), alternativt

Eller

- Ledningskurs: Vakthavande befäl/vakthavande räddningschef (MSB)

8.1.3 Responstider

Med hjälp av insatskartor ges en uppfattning om när räddningstjänsten kan vara på plats efter att ha blivit larmade (insatstid definieras här som anspänningstid + körtid). I Figur 29 illustreras när första räddningsenhet, exklusive första insatsperson (FIP) och räddningsvärn, är framme. Insatstiderna gäller för normala beredskapsförhållanden och normal framkomlighet. I förbundets ytterområden är avtalad hjälp från intilliggande räddningstjänster inkluderad. För att få fram den totala responstiden från att någon ringer in till SOS alarm tills första styrkan är på plats, ska enligt MSB även SOS:s larmhanteringstid adderas till körtiden. SOS:s larmhanteringstid var cirka 1 minut under 2020. Till detta ska sedan etableringstid på plats adderas innan själva insatsen kan genomföras. Denna kan variera mellan 0,5 min – 5 min beroende på vad det är för typ av förmåga som ska aktiveras.

Figur 29: Insatstider inom SÄRF inklusive angränsande räddningstjänster, exklusive FIP och räddningsvärn.

Figur 29 visar tider för när enheter är på plats med möjlighet till stegutrymning. Detta gäller inte Torestorps eftersom de ej har förmåga stege. Observera att etableringstiden på plats inte är inräknat, vilket ska ingå i dimensionering enligt Boverkets byggregler (BBR 5:13).

8.1.4 Alarmering

Allmänheten kan larma kommunal räddningstjänst via SOS Alarms larmnummer 112. SOS-operatören ansvarar för att intervjua den hjälpsökande. Handlar händelsen om en olycka med behov av räddningstjänst och händelsen inträffat eller förväntas inträffa inom SÄRF:s (och från 2024-04-01 även för AVRF:s) område, kopplas SÄRF:s vakthavande befäl in på medlyssning. Denna kan då stödja SOS-operatören med kompletterande frågor och även råda SOS-operatören vad denne ska göra, till exempel att larma en viss styrka eller att inte larma någon. Som stöd har SOS-operatören fördefinierade larmplaner för hur denne ska larma vid en viss typ av händelse på en viss geografisk plats. SOS-operatören har mandat att larma ut enheter enligt dessa larmplaner medan vakthavande befälet också har mandat att frågå larmplanerna eller larma ut resurser utan larmplan.

Vid avbrott eller störning i tele/IT-nätet kan räddningstjänsten larmas via särskild larmknapp på utsidan av brandstationerna.

8.1.5 Brandvattenförsörjning

Brandvattenförsörjning är en förutsättning för att kunna genomföra effektiva räddningsinsatser. Inom tätort skapas tillgång till brandvatten via brandposter i det kommunala vattenledningsnätet. Brandposterna är en kommunal angelägenhet eftersom kommunerna är huvudmän för anläggningarna och tillgängligheten är en förutsättning för räddningstjänstens insatsförmåga. Drift och skötsel av brandposter hanteras och bekostas av huvudmannen för vattenledningsnätet.

Tillgång till brandvatten innebär krav på både avstånd till och flöde i brandvattenuttaget för att en räddningsinsats ska kunna påbörjas inom en godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt. Brandvattenförsörjningen ska vara tryggad på kort och lång sikt. Både i fred och vid höjd beredskap.

Utformningen av brandvattenförsörjning och brandposter inom och utom verksamhetsområde för allmän dricksvattenförsörjning beskrivs vidare i SÄRF:s brandvattenplan.

8.1.6 Släckvattenhantering

Hantering och omhändertagande av kontaminerat släckvatten arbetas med både i det förebyggande arbetet samt i det operativa arbetet vid räddningsinsatser.

I plan- och byggprocessen arbetas det aktivt med att planera områden och byggnader för att det ska finnas goda förutsättningar att omhänderta och samla upp släckvatten vid en insats. Exempel på åtgärder för att underlätta hanteringen vid en insats är hårdgjorda ytor och möjlighet att stänga av dagvattenledningar/diken innan vattnet rinner ut till recipienten.

Vid en räddningsinsats arbetar SÄRF aktivt för att reducera risken för att kontaminerat släckvatten kommer ut i natur och vattendrag. Arbetet utgörs dels av val av släckmetod där metod med minimal mängd släckvatten premieras, och dels genom bland annat tätning av dagvattenbrunnar, pumpning till portabla bassänger och invallningar.

Samtliga skumresurser i släck- och tankbilar utgörs av miljövänligt skum. För att skum ska få användas vid en räddningsinsats krävs ett godkännande från vakthavande räddningschef.

8.1.7 Varning och information till allmänheten

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) är ett nationellt system för samhället att varna och informera människor vid allvarliga olyckor. SÄRF ansvarar för att sända VMA inom sitt geografiska område. Systemet kan användas av bland annat räddningstjänsten vid exempelvis gasutsläpp, bränder med kraftig rökutveckling eller andra situationer med behov av att varna allmänheten.

Vanligtvis förmedlas VMA via radio och tv. Men vid riktigt allvarliga händelser används även utomhusvarningssystemet för viktigt meddelande, även kallat Hesa Fredrik.

Utomhusvarningssystemet kan användas för beredskapslarm och flyglarm om Sverige skulle hamna i krig. Dessa testas av SÄRF eller SOS-alarm varje helgfri måndag i mars, juni, september och december klockan 15.00. Regeringen har lagt fram en proposition (nytt lagförslag) med en ny VMA-lagstiftning.

8.2 Per olyckstyp

I följande avsnitt redovisas SÄRF:s förmåga för olika typolyckor. Varje högre nivå förutsätter att tidigare nivå är uppfylld. Utförligare beskrivning återfinns i det interna dokumentet Förmågebeskrivning insatsstyrkor – SÄRF.

Med förmåga avses en sammanvägning av numerär, utrustning, kunskap, färdigheter och tid. Förmågan beskrivs utefter en enskilda enhetens förmåga och inte utifrån den totala förmågan som kan skapas om flera enheter samarbetar.

8.2.1 Brand i byggnad

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4
<ul style="list-style-type: none"> – Påverka branden genom utvändig släckning. – Underlätta för annan ankommande styrka. 	<ul style="list-style-type: none"> – Påverka branden genom utvändig släckning. – Genomföra invändig släckning som inte innebär rökdykning. – I kombination med annan enhet utföra rökdykning i normal riskmiljö. – Utföra utrymning med utskjutsstege. – Håltagning på tak. – Ta hand om soteldar. – Trycksätta delar av en byggnad och övertrycksventilera – Förhindra spridning av släckvatten till känsliga miljöer. 	<ul style="list-style-type: none"> – Påverka branden genom utvändig eller invändig släckinsats. – Genomföra livräddning och släckning genom rökdykning på egen hand i normal riskmiljö. 	<ul style="list-style-type: none"> – Genomföra livräddning och släckning genom rökdykning på egen hand i förhöjd riskmiljö. – Utföra brandgasventilation i komplicerade utrymmen och stora volymer.

Specialförmåga

- Skärsläckare – Påverka en brand inne i byggnad eller konstruktion från utsidan genom att skjuta en koncentrerad vattenstråle igenom vägg, tak eller liknande.
- Utrymning med stege upp till 11 meter – Utskjutsstege som kan användas för utrymning av personer 11 meter upp (ca 4 våningar). Kan även användas för att ge räddningsmanskaper tillträde till plan över markplan eller tak för släckinsats eller livräddning.
- Utrymning med stege upp till 23 meter – Maskinstege eller hävare som kan användas för utrymning av personer 23 meter upp (ca 8 våningar). Kan även användas för att ge räddningsmanskaper tillträde till plan över markplan eller tak för släckinsats eller livräddning eller användas som arbetsplattform.
- Trycksättning av större lokal – Fläktkärna med ett flertal fläktar som ger så pass hög kapacitet att större industrilokaler kan trycksättas

Tid till att utrymning via fönster är möjlig, återfinns i Figur 29.

8.2.2 Brand utomhus

Brand utomhus delas i SÄRF:s förmågebeskrivning in i två nivåer och vattenenheten är en egen specialresurs. Här har enheter med en egen vattenresurs och som definierats som nivå 2 definierats om till nivå 3 för att följa hur andra kategorier är definierade.

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none"> – Släckning av mindre brand som kräver enkelt slangsystem, – Underlätta för ankommande styrka. – Placera ut motorspruta om sådan finns. 	<ul style="list-style-type: none"> – Släckning av större brand som kräver större slangsystem. – Kunna vattenförsörja insats genom slangsystem från motorspruta eller brandpost. 	<ul style="list-style-type: none"> – Släckning av större brand från flera platser som kräver större slangsystem. – Kunna vattenförsörja insats genom vatteneheter.

Specialförmåga

- Vattenehet – Fordon för transport av stora mängder vatten som kan hämtas från brandpost, motorspruta eller liknande. Är utrustade med läckande sprinklerslang för upprättande av vattenförsörd begränsningslinje.
- Terrängfordon – Enhet för transport av personal och materiel i terräng med hjälp av bandvagn, 6-hjulning eller Unimog. Kan bekämpa punktbränder med egen vattentank.
- Skogsbrandscontainer – Materieldepå med extra pumpar, slang och annan skogsbrandsutrustning som kan behövas vid mer omfattande skogsbränder.

8.2.3 Trafikolycka

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4
<ul style="list-style-type: none"> – Spärra av ett initialt riskområde. – Trygga säkerheten för drabbade och personal på skadeplats. – Utföra sjukvårdsinsats enligt LABCDE. – Sanera vägbanan. 	<ul style="list-style-type: none"> – Enklare losstagnation av fastklämd person samt kunna genomföra ett omedelbart urtag vid livsfarligt läge. 	<ul style="list-style-type: none"> – Ta ut en fastklämd genom att klippa tak eller B-stolpe. 	<ul style="list-style-type: none"> – Taktisk losstagnation vid bild på hjul, sida eller tak. – Flytta personbil med vinsch.

Specialförmåga

- Tung räddning – Kunna utföra losstagnation, lyft och säkring vid olyckor med tunga fordon med hydraulverktyg eller lyftkuddar.
- Vändning av personbil – Kunna utföra vändning av personbil hydraulverktyg eller lyftkuddar.
- Räddningsfrånkoppling – kunna utföra skyddsjordning på och vid järnväg och spårområden.

8.2.4 Olycka med farligt ämne

I SÄRF:s förmågebeskrivning är Räddningsenhet – skum definierad i endast två nivåer. I detta dokument har denna resurs fått tre nivåer för att anpassa nivåindelningen mot övriga nivåindelningar. En ny nivå 1 har införts. Nivå 1 är här nivå 2 och nivå 2 är nivå 3.

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none"> – Spärra av ett initialt riskområde samt att trygga säkerheten för personalen på en olycka med farligt ämne. – Släcka en pölbrand med skumsläckare. 	<ul style="list-style-type: none"> – Genomföra livräddning och livräddande personsanering och initialt begränsa skadan. – Uppsamling av mindre spill och förhindra spridning till känslig miljö. – Indikera explosiv atmosfär samt sura och basiska vätskor. – Kunna lägga på skum med mellanskumrör och säkra olycksplats med brandfarlig vätska. 	<ul style="list-style-type: none"> – Genom kemdykning genomföra skadebegränsande åtgärder samt att kunna utföra sanering i saneringsbana. – Livräddning fastklämd person. – Neutralisering av syror och baser. – Kunna genomföra en aktiv släckinsats i polära och icke polära vätskor.

Specialförmåga

- Indikering – Utökad förmåga att indikera, läcksöka och varna för vanligt förekommande farliga ämnen.
- Sanering – Förmåga att upprätta saneringsbana och i denna sanera kemdykare och utrustning.
- Skjutning av gasflaska – Förmåga att skjuta hål på brandutsatt tryckkärl och därigenom tryckavlasta denna.
- Länsor – Länsor som kan läggas ut vid utsläpp i vattendrag.
- Släckvattenhantering – Möjlighet att dämna upp eller samla upp kontaminerat släckvatten så att det senare kan transporteras för omhändertagande.

8.2.5 Naturolycka

Naturolycka finns inte specifikt beskriven i SÄRF:s förmågebeskrivning och finns därför inte nivåuppdeldad. Viss möjlighet finns att klara av översvämningar, mindre ras och skred med befintlig utrustning på fordonen.

Vid större händelser, såsom omfattande översvämningar, så förlitar sig SÄRF på samverkan med kommunerna som har egna resurser i form av sandsäckar, grävare m.m. Dessutom har MSB nationella översvämningresurser.

Specialförmåga

- Översvämningstankar – materieldepå med extra pumpar som kan behövas vid mer omfattande översvämningar där storleken överskrider de normala pumpresurserna som finns på fordonen.

8.2.6 Drunkning

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none"> – Utföra strandnära sök och livräddning. – Förbereda för anländande styrkor. – Livräddning av visuellt synlig nödställd person ur vak eller iskant med kastlina eller livboj från bärande underlag. – Behandla nedkyld person	<ul style="list-style-type: none"> – Utföra ytlivräddning på öppet vatten med simmande ytlivräddare, hansabräda eller båt på en front. – Genomföra en ytlivräddning på samtliga typer av isar på en front.	<ul style="list-style-type: none"> – Kunna arbeta på två fronter.

Specialförmåga

- Räddningsdykare – Dykbil med räddningsdykare som kan genomföra livräddning eller eftersök av försvunnen person under ytan, ner till 40 meters djup.
- Räddningsbåt – Möjliggör att kunna genomföra livräddning på hela vattendragets yta inom godtagbar tid.

8.2.7 Nödställd person

Nödställd person finns inte specifikt beskriven i SÄRF:s förmågebeskrivning och finns därför inte nivåuppdela i denna. Här har en nivåuppdela gjorts utefter den förmåga som olika enheter har och vilken utbildning de har.

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none"> – Höghöjdsräddning med utskjutsstege upp till 11 meter.	<ul style="list-style-type: none"> – Höghöjdsräddning med maskinstege eller hävare upp till 23 meter.	<ul style="list-style-type: none"> – Höghöjdsräddning med rep.

Specialförmåga

- Brunnlivräddning – Materiel och utbildning för att kunna livrädda personer i brunnar.
- Hot om suicid – Resursen består av hoppkuddar och höjdenheter i form av maskinstege eller hävare.

8.2.8 Sjukvård

	Nivå 2	Nivå 3
<ul style="list-style-type: none"> – Utföra enklare sjukvård enligt SABCDE och D-HLR. – Ta hand om brännskador och nerkylda personer – Agera på säkert sätt på skadeplats. – Förmågan att avbryta händelseförloppet vid hot om suicid/suicid.	<ul style="list-style-type: none"> – Utökade kunskaper om SABCDE – Behandla med medicinsk oxygen (syrgas). – Livräddande åtgärder vid drunkning. – Sätta avsnörande förband.	<ul style="list-style-type: none"> – Fördjupade kunskaper om SABCDE. – Stoppa blödning med tamponeringsväv och tryckförband. – bedöma skademekanism och krockvåld utifrån olyckan.

Specialförmåga

- I väntan på ambulans (IVPA) - Specialenhet syftar till att kunna påbörja akuta sjukvårdsinsatser vid medvetslöshet och hjärtstopplarm. Betoning på D-HLR och barn-HLR

8.2.9 Specialenheter

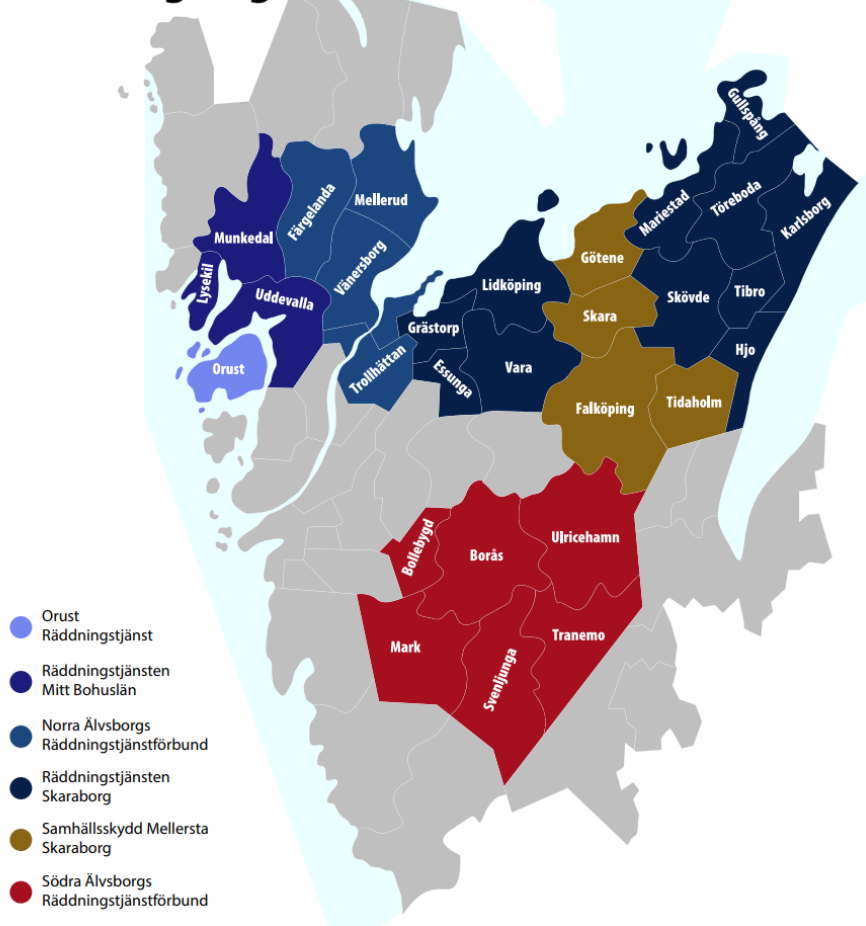
SÄRF har tillgång till några specialenheter som inte passar in under någon kategori eller som har användningsområden som spänner sig över ett flertal olika kategorier. Dessa presenteras nedan.

- FIP – Första insatsperson. En personbil med möjlighet till enklare skadeavhjälpande åtgärder som kan åka direkt till skadeplats från en persons bostad eller arbete utan att personen först måste åka till brandstation.
- Drönare – Obemannad luftfarkost som ger möjlighet till att observera skadeplatsen från ovan samt ge en visuell bild över farliga eller svårtillgängliga områden. Kan användas vid en rad olika typer av olyckor.
- Djurlivräddning – Terränggående fordon med lyftkran och utrustning för att rädda större djur som t.ex. fastnat i mosse eller gått ner sig i ett kärr.

8.3 Ledning i räddningstjänsten

SÄRF ingår i Räddningsregion Västra Götaland vilket är ett samarbete mellan sex räddningstjänster i Västra Götaland (Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, Orust räddningstjänst, Räddningstjänsten Mitt Bohuslän, Räddningstjänsten Skaraborg, Samhällsskydd mellersta Skaraborg och Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund). I Räddningsregion Västra Götaland finns fyra räddningsledningssystem med ledningscentraler inom respektive räddningsledningssystem.

Räddningsregion Västra Götaland

Figur 30: Ingående räddningsorganisationer i Räddningsregion Västra Götaland.

Tillsammans utgör organisationerna en ny gemensam operativ ledningsorganisation. Varje respektive räddningsledningssystem uppfyller lag- och föreskriftskrav för ledning av kommunal räddningstjänst. I praktiken innebär det att ett ledningssystem bistår en annan del av räddningsregionen vid behov. Genom den reformerade Lagen om skydd mot olyckor med tillhörande föreskrifter har staten visat tydligt att kommunal räddningstjänst genom bland annat enhetlighet ska bli bättre på att hantera stora komplexa händelser eller flera samtidigt händelser. Följande områden ingår i samarbetet i räddningsregionen:

- Systemledning utifrån MSB:s anvisningar i "Enhetligt ledningssystem" (ELS)
- Uthållighet för parternas ledningssystem
- Samverka i utbildnings- och övningsverksamhet inom ramen för avtalet
- Redundans för funktionaliteten hos ingående parternas ledningscentraler
- Tekniska lösningar och teknikplattformar

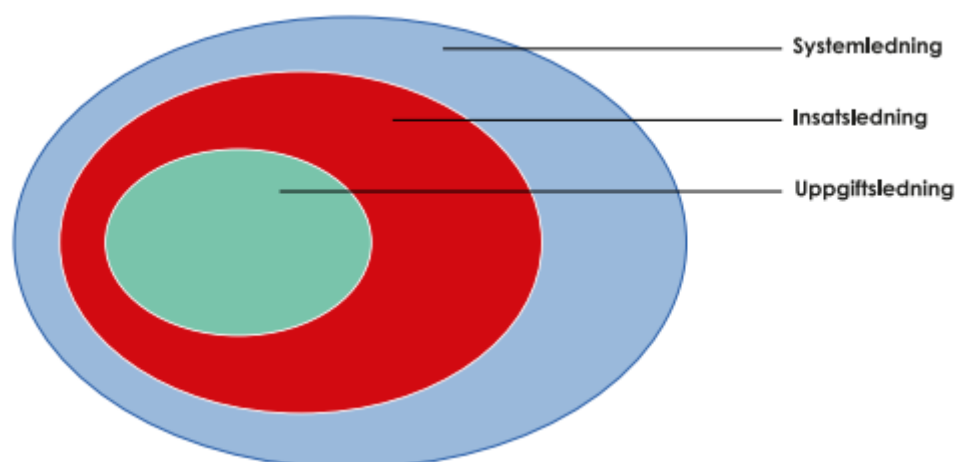
Genom samarbetet i räddningsregionen får SÄRF till fler ledningsresurser på alla ledningsnivåer, se tabell 7. Detta bidrar till att vid stora komplexa händelser kunna fördela roller utifrån behov och även en stor uthållighet. Samarbetet beskrivs mer utförligt i SÄRF:s ledningsdoktrin.

Tabell 7. Beskrivning av SÄRF:s resurser för ledning.

SÄRF:s resurser för ledning		
Övergripande ledning	Antal	Tillgänglighet
Vakthavande Räddningschef (VRC)	1	90 sekunder telefon. Uppehålla sig inom SÄRF:s geografiska område
Vakthavande befäl dygnet runt (VB)	1	90 sekunder
Vakthavande befäl dagtid mån-fre (VB2)	1	90 sekunder
Operatörer	SOS-resurs	
Lednings av räddningsinsats		
Insatsledare (IL1)	1	90 sekunder jour
Insatsledare (IL2)	1	90 sekunder beredskap

Övriga räddningsledningssystem i Räddningsregionen har liknande bemanning. SÄRF ämnar införa ytterligare en beredskapsfunktion för systemledning/övergripande ledning under våren 2024. En av funktionerna för insatsledare kommer att ta rollerna som förväntas för en Regional insatsledare, exempelvis rollen sektionschef. Styrkeledare för heltid och RIB redovisas ej i tabellen ovan.

Ledningsarbetet utgår från en ledningsmodell med beslutsdomäner. Tre domäner ingår; systemledning/övergripande ledning, insatsledning och uppgiftsledning. På skadeplats utförs i huvudsak insats- och uppgiftsledning medan systemledningen i huvudsak bedrivs från ledningscentralen. Skillnaden mellan de olika domänerna är att systemledningen har ett längre tänk gällande tidsperspektiv och är mindre detaljstyrd än till exempel insats- och uppgiftsledning. Domänerna omsluter varandra och därmed innesluts insats- och uppgiftsledning av systemledningen. Detta innebär att den övergripande ledningen som bedriver systemledning sätter ramarna för hur arbetet ska bedrivas på skadeplats.

Figur 31: Beslutsdomäner i ledningsarbetet.

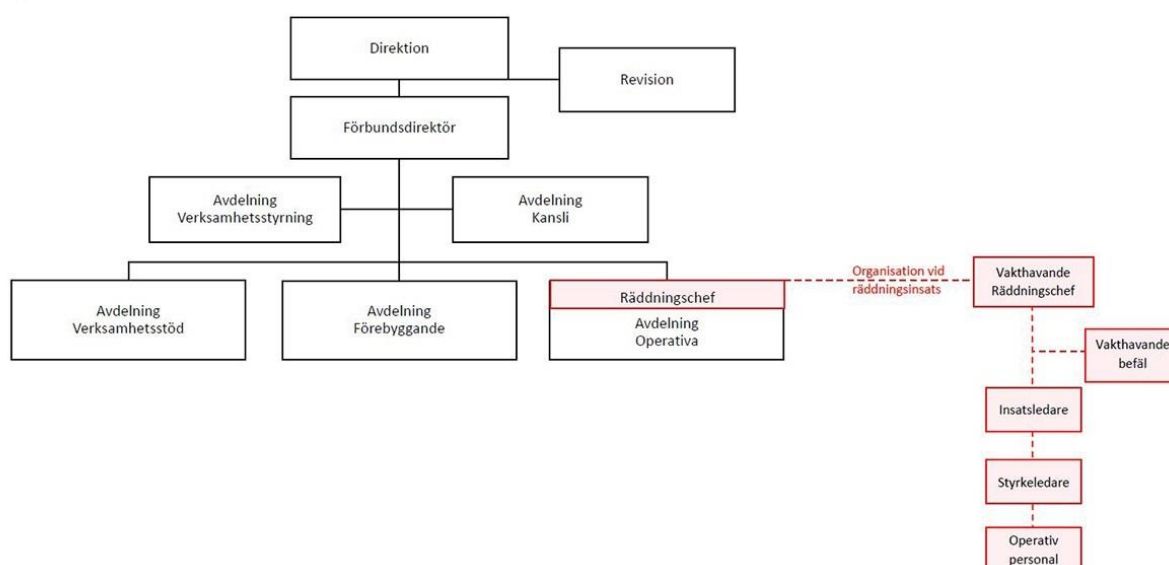
Totalt har SÄRF 1 vakthavande räddningschef och 1 vakthavande befäl (2 dagtid), som arbetar inom domän systemledning, 1 insatsledare och 1 insatsledare i beredskap, som primärt jobbar i roller inom domän insatsledning, och 17 styrkeledare (3 heltid och 14 RIB) som jobbar i roller inom domän uppgiftsledning, i tjänst dygnet runt. Alla kan agera räddningsledare på skadeplats. Vakthavande räddningschef och insatsledarna är inte knutna till någon specifik station utan kan utgå från hela

SÄRF:s område. Det finns även en RiB-kår som har ett specialutrustat ledningsfordon som kan användas vid komplexa händelser.

SÄRF har tagit fram en ledningsdoktrin som innehåller ett antal styrdokument för de funktioner som arbetar med ledning. Grundläggande är dokumenten "Rutin för ledning – generell" samt "Utryckningsbestämmelser". Förutom dessa dokument finns ett antal rutiner som beskriver hur funktionerna arbetar och i vilka roller, rutiner för de olika rollerna samt instruktioner framtagna för hur ledningsarbetet ska bedrivas.

Vid pågående räddningsinsatser ansvarar vakthavande räddningschef, på delegation av räddningschefen, för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad och kan hantera insatser samt upprätthålla en beredskap för nya olyckor. Vakthavande räddningschef beslutar om ett AMI (avsikt med insats) och AMB (avsikt med beredskap) som tydliggör vilka ramar som gäller för räddningstjänstverksamheten. Vid varje enskild räddningsinsats finns en utsedd räddningsledare som ansvarar för insatsen och den personal som deltar i insatsen. Beroende på räddningsinsatsens storlek och komplexitet samt beredskapsläget kan en styrkeledare, insatsledare, regional insatsledare, vakthavande befäl eller vakthavande räddningschef inneha rollen som räddningsledare. Antalet ledningsfunktioner vid en insats beror på skadeplatsorganisationen och dess storlek. Vid större insatser finns förmågan att starta upp stab, både i ledningscentralen och ute på skadeplats, för att stödja beslutsfattarna.

Samtidigt med arbetet på en skadeplats bemannar SÄRF en egen ledningscentral med vakthavande befäl dygnet runt. Vakthavande befäl ansvarar för larmhantering och har tillgång till medlyssning av inkommande larmsamtal till SOS Alarm med möjlighet att larma ut resurser. Under insatser stöttar vakthavande befäl räddningsledaren med bland annat kommunikation, samverkan och dokumentation. Vakthavande befäl hanterar även beredskapssituationen och eventuell omfördelning av förbundets operativa resurser i samverkan med vakthavande räddningschef, se Figur 32. Vakthavande räddningschef är räddningschefens förlängda arm och sätter upp ramar vilka övriga ledningsfunktioner måste förhålla sig till.

Figur 32: Organisationsskiss över SÄRF där den röda delen beskriver organisationen vid räddningsinsats.

Ytterst är det räddningschefen som ansvarar för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad enligt LSO 3 kap. 16§. Räddningschefen får besluta om bemanningsförändringar inom förbundet för att anpassa den operativa organisationen utefter rådande förhållanden. Organisationsförändringar

av väsentlig karaktär beslutas av Direktionen eller Kommunfullmäktige i respektive kommun. Detta kan vara stationsplaceringar, bemanningsform, förändring av budgetram, förbundets målsättningar med mera.

8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Vid flera samtidiga eller vid omfattande resurskrävande räddningsinsatser kan förbundets resurser omfördelas utifrån rådande behov. Räddningsstyrkor och ledningsfunktioner anpassas både till numerär och geografisk placering vid förändrad risk- och hotbild i syfte att kunna genomföra räddningsinsatser och skapa beredskap för nya händelser. Vakthavande räddningschef beslutar om sådana anpassningar.

Den normala förmågan är baserad på den normala riskbild som finns inom SÄRF:s område. Förändringar i riskbilden kan uppkomma vid evenemang, förändrad väderlek, social oro, pågående insatser med mera. För att bibehålla god beredskap i förbundet är det inte ovanligt att styrkor flyttas för beredskapstäckning till stationer som är upptagna med en utdragen insats. Vakthavande räddningschef har även möjlighet att kalla in extra personal för att till exempel dimensionera upp antalet vakthavande befäl eller besätta stabsfunktioner för att bättre hantera flera eller omfattande olyckor. Vid inkallelse av nytt vakthavande befäl kommer det ena att ha rollen driftchef medan övriga roller delas upp sinsemellan beroende på aktuella omständigheter. Aktuella roller är: händelsevärdering, insatsuppföljning, beredskapshandling, inriktning och samordningskontakt (ISK), informatör eller räddningsledare. Detta görs normalt med ledig personal eller dagtidspersonal som är utbildade för tänkta arbetsuppgifter eller stabsarbete.

Att dimensionera upp övriga ledningsfunktioner är svårt då tillgång till utrustning såsom fordon oftast blir den begränsade faktorn även om det finns personal att tillgå. Denna personal kan i stället användas för avlösning eller liknande om det skulle behövas för att skapa uthållighet över tid. Viss mängd av fordon och materiel finns dock i reserv och för utbildning.

SÄRF har utrustning och lokaler anpassade för att bemanna en inre stab samt två vakthavande befäl som alla kan arbeta samtidigt vilket gör att SÄRF klarar av två samtidigt inkomna larm samt en pågående omfattande händelse. De vakthavande befälen klarar även av att hantera flera pågående larm utöver detta beroende på larmens karaktär och ledningsbehov vilket kan variera kraftigt.

SÄRF har utrustning och bemanning för att hantera två pågående större insatser där två eller fler enheter är larmade. En av dessa insatser kan få förstärkning av en yttre stabsfunktion.

Skulle det behövas kan SÄRF kontakta närliggande räddningstjänster för att få hjälp med ledningsresurser. Antingen inom räddningsregionen eller inom Räddsam-VG. Det finns även möjlighet att ta kontakt med räddningstjänster i angränsande län för att begära hjälp. Bland annat finns det avtal för samverkan vid räddningstjänst mot Hallands och Jönköpings län.

Samarbetet inom räddningsregionen medför att hjälp med systemledningen kan fås snabbt. De fyra ledningscentralerna har förmågan att larma ut och hantera en olycka inom ett annat räddningstjänstområde. Detta innebär att SÄRF snabbt kan kontakta en av ledningscentralerna i räddningsregionen, om belastningen är hög, för att få avlastning.

Utöver samarbetet i räddningsregionen så är SÄRF också med i samarbetet Räddsam VG som innefattar 16 räddningstjänster och 50 kommuner. Det vill säga samtliga kommuner och räddningstjänster i Västra Götaland samt Kungsbacka. I detta samarbete finns en riktlinje som syftar till att underlätta begäran, mottagning och nyttjande om omfattande förstärkningsresurser från kommunala räddningstjänster. Riktlinjen kan användas både inom länet och utanför såväl vid akuta

insatser som planerade.

8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap

SÄRF biträder kommunerna i förbundet med krisberedskap, krishantering och civilt försvar enligt bestämmelserna i lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Under händelser och kriser kan stödet avse stabsarbete, omvärldsbevakning, analysarbete, samverkan, transportstöd, sambandsstöd etcetera. Planeringen ska utgå från ”Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar” (MSB, 2018), som förlängts till 2023 (MSB & SKR, 2023).

Den kommunala räddningstjänsten utgör en viktig del av totalförsvaret. Totalförsvaret regleras i Lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Totalförsvaret består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Räddningstjänst under höjd beredskap (RUHB) ingår i det civila försvaret och beskrivs i LSO 8 kap.

I enlighet med 8 kap. 2 § i LSO ska SÄRF under höjd beredskap och krig, även ansvara för:

- upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden,
- indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel,
- kompletterande åtgärder som är nödvändiga för att verksamheten ska kunna fullgöras,
- delta i åtgärder för första hjälp åt och transport av skadade samt för befolkningskydd.

Planeringen av totalförsvaret och därmed även SÄRF:s arbete med civilt försvar bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, och enligt gällande lagstiftning. Försvarsmakten och MSB har på uppdrag av regeringen tagit fram en handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021-2025 benämnd Handlingskraft (FM & MSB, 2021). Handlingsplanen kan ses som vägledande i arbetet då den anger inriktningen för totalförsvaret fram till 2025.

I handlingsplanen finns hotbild beskriven, dels gemensamma grundläggande antaganden men också antaganden om vilka konsekvenser ett väpnat angrepp får för de viktigaste samhällsfunktionerna. För räddningstjänsten antas ett väpnat angrepp bland annat leda till ett ökat antal räddningsinsatser, samt störningar i larmfunktionalitet och ledningsförmåga (Försvarsdepartementet, 2020). För kommunens organisation för räddningstjänst är flera grundläggande antaganden i handlingsplanen också relevanta att beakta i det planeringsarbetet.

Räddningstjänsten är en del i det civila försvaret och tillika samhällsviktig verksamhet både i fredstid och under höjd beredskap. Det civila försvaret har till uppgift att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i omvärlden,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred,
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Våren 2023 presenterades nationella dimensionerade planeringsförutsättningar för 8 kap LSO. Detta är en vägledning för SÄRF att kunna konkretisera arbetet med räddningstjänst under höjd beredskap. SÄRF:s ambition är att göra saker och ting i rätt ordning, strategiskt som operativt.

SÄRF:s organisation är idag i huvudsak dimensionerad för att hantera olyckor i fred och behöver förstärkas för att kunna möta de utmaningar som krigsfara, höjd beredskap och ytterst krig kan medföra för organisationen.

För att SÄRF ska klara de uppgifter organisationen ställs inför under höjd beredskap behöver SÄRF utifrån nationellt dimensionerade planeringsförutsättningar ha förmåga att (MSB, 2023):

- Skydda personal, materiel och infrastruktur
- Agera självständigt under störda förhållanden vilket bland annat innebär att prioritera mellan olika skyddsvärden
- Genomföra effektiva räddningsinsatser i syfte att minska skadorna på människor, samhällsviktig verksamhet, egendom och miljö

Vidare behöver SÄRF ha förmåga att:

- Minska skadeverkningar av konventionella vapen
- Minska skadeverkningar av kemiska stridsmedel och kärnvapen
- Genomföra akut omhändertagande samt kunna medverka vid transport av skadade

8.5.1 SÄRF:s förmåga under höjd beredskap

Nedan redovisas SÄRF:s förmåga under höjd beredskap.

Höjd insatsförmåga

För att säkerställa en höjd insatsförmåga för storskaliga händelser eller flera pågående händelser vid höjd beredskap kan förstärkning av personalorganisationen ske genom:

- krigsplacerad personal vid SÄRF
- att ha förmåga att ta emot personal uttagen och utbildad med civilplikt
- personalpool som i första hand rekryteras genom överenskommelse med personal som har slutat i organisationen eller gått i pension

Ledning

I första hand hanteras frågan genom avtal och samverkan med SOS och överenskommelse med andra räddningstjänster i Räddningsregion Västra Götaland. Närmare beskrivning följer av SÄRF:s ledningsdoktrin.

Livräddning och brandsläckning i rasmiljöer

Planering för förmågan att utföra livräddning och brandsläckning i rasmiljöer bedöms kräva stora personella och materiella resurser och behöver planeras i samverkan med medlemskommunerna och avtalade leverantörer med såväl byggnadsteknisk kompetens som entreprenadmaskiner.

Upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden

SÄRF behöver utbilda organisationen för att stärka förmågan och egen kompetens att kunna hantera risker med oexploderad ammunition (OXA) under höjd beredskap. Planering av förmågan avseende upptäckande, utmärkning och röjning av farliga områden behöver ske tillsammans med MSB, Polismyndigheten och Försvarsmakten. Behovet av resurser avseende röjning av OXA vid höjd beredskap behöver planeras i samverkan med MSB, Polismyndigheten och Försvarsmakten.

Indikering och sanering av personer och områden som utsatts för kemiska, biologiska eller nukleära stridsmedel

Det finns förmåga i SÄRF:s organisation att kunna hantera CBRNE-händelser i fred. Livräddande personsanering kan utföras av räddningstjänstpersonal i operativ tjänst. Planeringen för förmågan att utföra indikering, sanering och andra åtgärder för skydd mot kärnvapen och kemiska stridsmedel vid

höjd beredskap bedöms kräva stora personella och materiella resurser och behöver planeras i samverkan med medlemskommunerna, Länsstyrelsen Västra Götaland, MSB samt Försvarsmakten.

Medverkan i första hjälpen åt skadade och transport av skadade

Operativ insatspersonal vid SÄRF har grundläggande utbildning i första hjälpen. SÄRF har förmåga att biträda vid transport av skadade i fredstid. Övning i arbete på stor skadeplats med flera skadade människor ingår i den ordinarie övningsverksamheten. Förmåga att biträda vid transport av skadade i höjd beredskap bedöms kräva stora personella och materiella resurser och behöver planeras i samverkan med främst Västra Götalandsregionen.

Medverkan i befolkningsskyddet

SÄRF har kunskap om medlemskommunernas skyddsrum bland annat vad gäller konstruktion och geografiska läge. SÄRF:s medverkan i befolkningsskyddet behöver planeras i samverkan med medlemskommunerna såväl före som under höjd beredskap. Behovet av resurser för att medverka vid utrymning behöver planeras i samverkan med främst Polismyndigheten.

9 Uppföljning, utvärdering och lärande

9.1 Verksamhetsuppföljning

Handlingsprogrammets säkerhetsmål, som syftar till att ge styrning till organisationen, bryts ner till årliga prestationsmål i verksamhetsplaner. Dessa prestationsmål bryts sedan ner till en eller flera mätbara aktiviteter som behöver genomföras för att uppnå prestationsmålet.

Om de mätbara aktiviteterna genomförts vid årsskiftet, bedöms prestationsmålet som de pekar mot vara uppfyllt. Om prestationsmålen uppfylls, bedöms säkerhetsmålet de pekar mot, vara uppfyllt. På så sätt blir handlingsprogrammets säkerhetsmål också mätbara.

Uppföljning av aktiviteter och verksamhetsplaner sker tertialvis. Skulle en aktivitet missas ett år så är det möjligt att genomföra aktiviteten ett annat år om aktiviteten fortfarande bedöms relevant.

Handlingsprogrammet gäller tills vidare men där riskanalysen bör uppdateras och uppföljning av samtliga mål göras under första året av varje mandatperiod. En översyn över handlingsprogrammet i sin helhet bör göras vid behov, exempelvis vid organisationsförändringar, förändrat omvärldsläge, förändrad riskbild etcetera.

9.2 Insatsuppföljning

En händelse som har föranlett en räddningsinsats ska, enligt 3 kap. 10 § LSO, undersökas för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Syftet är att lära av inträffade händelser och utveckla räddningstjänsten i stort, samt att minska riskerna för liknande händelser i framtiden.

SÄRF dokumenterar alla räddningsinsatser i händelserapporter som också skickas till MSB. Händelserna går sedan igenom inom den operativa ledningsorganisationen vid överlämningar och vidarebefordras, vid behov, inom organisationen. Händelserapporterna utgör även grunden för statistiska analyser och de riskanalyser som legat till grund för detta handlingsprogram.

Vid olyckor som kan förväntas ge organisationen speciella kunskaper och erfarenheter kompletteras händelserapporten med en olycksutredning. Utöver en kartläggning av händelsen genererar en olycksutredning oftast rekommendationer om hur räddningstjänsten ska agera i framtiden för att uppnå bättre resultat.

Erfarenheter som finns dokumenterade i händelserapporter, statistikanalyser och olycksutredningar utgör även underlag för utveckling och planering av både den förebyggande verksamheten och räddningstjänstverksamheten. Erfarenheterna ligger också till grund för planering av utbildnings- och övningsverksamheten, som en del av kvalitetssäkringen av den operativa förmågan.

MSB:s föreskrifter om undersökningsrapporter (MSBFS 2021:5) anger vad en undersökningsrapport minst ska innehålla och att avslutade undersökningsrapporter ska skickas in till MSB. Bestämmelsen avser både så kallade händelserapporter, dödsbrandsrapporter och särskilda olycksutredningsrapporter. Utöver detta ska räddningsledaren bedöma om det finns behov av att genomföra tillsyn vid de byggnader eller anläggningar som omfattats av insatsen.

Som en del i det efterföljande arbetet efter insatser besvarar SÄRF även remisser från Polismyndigheten gällande så kallade sakkunnigutlåtanden där bland annat risken för brand- och rökspridning bedöms i samband med bränder där eventuella brott utreds.

Bilaga A: Dokumentförteckning

Avtal

SÄRF har slutit avtal med andra samhällsaktörer inom olika områden för att stärka sin och andras förmåga att hantera olyckor. Detta beskrivs översiktligt nedan.

Samverkansavtal med andra kommuner/organisationer	Giltighet
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) angående nedfloodområdet i Bollebygds kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal inom Västra Götalands län angående ömsesidig hjälp.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Mullsjö kommun angående området Kölingared i Ulricehamns kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Väst angående området Kalv och sydöstra delen av Svenljunga kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Gislaveds kommun angående området Håcksvik i Svenljunga kommun samt områdena Grimsås och Sjötofta i Tranemo kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Jönköpings kommun angående områdena Torhult och Trehörningen i Ulricehamns kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Alingsås-Vårgårda Räddningstjänstförbund angående områdena Storeskogen (Töllsjö) samt norra länsväg 180 mot Hedared i Bollebygds kommun och Borås Stad.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Herrljunga kommun angående områdena Murum och Kärråkra i Ulricehamns kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) angående höjdräddningsgrupp.	Tills vidare
Västra Götalands Räddningstjänster, räddningstjänstavtal angående lednings- och stabsstöd vid omfattande räddningsinsatser.	Tills vidare
Avtal med Tranemo kommun och Ardagh Glass om en RIB-anställning i Limmared.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Väst där SÄRF täcker i Älvseredsområdet, Falkenbergs kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Väst där SÄRF gör insats i område Kungsäter, Varbergs kommun.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG) angående beskytning av gasflaskor.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Räddningstjänsten Storgöteborg angående ömsesidig hjälp vid flyghaveri (Landvetter).	Tills vidare
Avtal med SÄS om hjälp med transport av skadade i terräng.	Tills vidare
Avtal med Borås Stad om dykberedskap.	Tills vidare
Avtal med SÄS om IVPA (i väntan på ambulans).	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Jönköpings kommun där SÄRF är första styrka vid räddningsinsats i området Unnefors i F-län.	Tills vidare
Avtal med Försäkringsbranschens restvärdesräddning i Sverige AB angående akut restvärdesräddning, uppdrag på statlig väg och uppdrag på statlig järnväg.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Jönköpings, Habos och Mullsjös kommuner där SÄRF gör dykinsatser i kommunerna.	Tills vidare
Räddningstjänstavtal med Jönköpings kommun där de stödjer SÄRF med höghöjdsräddning.	Tills vidare

Referensdokument

SÄRF (2020). Förbundsordningen. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. 2020-01-01.
Hämtat från SÄRF: <http://serf.se/globalassets/forbundsordning-2020-01-01.pdf>

SÄRF (2021). Verksamhetsplan 2021. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

SÄRF (2021). SÄRF 2021 - Nulägesbeskrivning och analys av bakgrundsfaktorer, olyckor och risker i Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. 2021-09-21

SÄRF (2022). Förebyggandeplan. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

SÄRF (2021). Årsstatistik sotning och brandskyddskontroll 2015-2020 - Redovisning av rengöring och brandskyddskontroll inom Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, 2021-01-26

SÄRF (2021). (den 23 09 2021). Farlig verksamhet. Hämtat från SÄRF:
<http://www.serf.se/foretag/farlig-verksamhet/>

SÄRF (2019). Förmågebeskrivning insatsstyrkor – SÄRF. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund, 2019-12-13.

SÄRF (2021). Riktlinjer – Vattensäkerhet. Borås: Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

Borås stad (2016). Borås stad - Skyddsavstånd till transportleder för farligt gods – Översiktlig riskanalys av transporter med farligt gods på väg och järnväg i Borås stad. Borås.

Ulricehamn (2018). Ulricehamns kommun - Bebyggelseplanering och farligt gods i Ulricehamns kommun - Översiktlig riskanalys som underlag till riktlinjer för bebyggelseplanering intill transportleder för farligt gods. Ulricehamn.

Mark (2021). Marks kommun - Översiktlig riskutredning Marks kommun. Mark.

Referenser

(u.d.). Hämtat från

<https://www.regeringen.se/4b02db/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsberedningen/ds-2017-66-motstandskraft-inriktningen-av-totalforsvaret-och-utformningen-av-det-civila-forsvaret-2021-20252.pdf>

Borås stad. (den 19 12 2016). *Borås stad - Skyddsavstånd till transportleder för farligt gods – Översiktlig riskanalys av transporter med farligt gods på väg och järnväg i Borås stad, 2016.*

Hämtat från Borås stad:

<https://www.boras.se/download/18.e90a65d1677dd5c26e75d95/1545059186308/Skyddsavst%C3%A5nd%20farligt%20gods%20-%20%C3%96versiktlig%20riskanalys%20av%20transporter%20med%20farligt%20gods%20p%C3%A5%20v%C3%A4g%20och%20j%C3%A4rnv%C3%A4g%20i%20Bor%C3%A5s%20Stad>

Boverket. (2020). *Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd med ändringar till och med BFS 2020:4.* Karlstad: Boverket.

FM & MSB. (2021). *Handlingskraft - handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021-2025 (FM 2021-17683:2 och MSB 2020-16261-3).*

Stockholm: FM;MSB. Hämtat från <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/handlingskraft.pdf>

Forsvarsdepartementet. (2020). *Totalförsvaret 2021–2025 (Prop. 2020/21:30).* Stockholm:

Regeringskansliet. Hämtat från

<https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/forsvarsdepartementet/forsvarsproposition-2021-2025/totalforsvaret-2021-2025-prop.-20202130.pdf>

Jaldell, H. (2004). *Tidsfaktorns betydelse vid - en uppdatering av en samhällsekonomisk studie.*

Karlstad: Räddningsverket. Hämtat från <https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/19958.pdf>

Marks kommun. (2021). *Översiktlig riskutredning Marks Kommun.* Mark: Marks kommun.

MSB & SKR. (den 17 01 2023). *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018-2020 med revideringar till och med 2023 (MSB 2022-15507 & SKR 2022/00754).* Stockholm:

MSB;SKR. Hämtat från

<https://www.msb.se/contentassets/7795b65965634290b10280571ac4aee6/overenskommelse-om-kommuners-arbete-med-civilt-forsvar-2023.pdf>

MSB 2. (den 13 05 2019). *IDA - Sjukhusvårdade - personskador på riksnivå från Patientregistret 1987–2017, Socialstyrelsen.* Hämtat från <https://ida.msb.se/ida2#page=973a68b2-d2f4-45c5-98c9-1ceec45a7d65>

MSB. (den 19 06 2018). *MSB 2018-05681.* Hämtat från Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar: <https://www.msb.se/siteassets/dokument/amnesomraden/krisberedskap-och-civilt-forsvar/finansiering/overenskommelse-kommunerna-civilt-forsvar2018-2020-180619.pdf>

MSB. (den 13 05 2019). *IDA - Dödsorsaker - personskador från Dödsorsaksregistret, 1972–2017, Socialstyrelsen.* Hämtat från <https://ida.msb.se/ida2#page=a63e0500-1170-4e06-b530-f014107d7cff>

MSB. (den 03 11 2021). *Tidsfaktorns betydelse vid räddningsinsats.* Hämtat från <https://ida.msb.se/dokument/cba/TidsfaktornCba.pdf>

- MSB. (2023). *Dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap Svar på regeringsuppdrag Ju 2022/02313*. Stockholm: MSB. Hämtat från <https://www.msb.se/siteassets/dokument/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/2023/slutredovisning-regeringsuppdrag-att-ta-fram-dimensionerande-planeringsforutsattningar-for-kommunens-raddningstjanst-under-hojd-beredskap.pdf>
- MSB 3. (den 13 05 2019). *IDA - Öppna jämförelser: Trygghet och säkerhet*. Hämtat från <https://ida.msb.se/ida2#page=9e9e399b-7366-4eb9-afae-45281f43b46a>
- MSB 4. (2011). *Samhällets kostnader för olyckor*. Karlstad: MSB. Hämtat från <https://www.msb.se/ribdata/filer/pdf/26114.pdf>
- MSB 5. (2011). *Samhällets kostnader för olyckor - Sammanfattning*. Karlstad: MSB. Hämtat från https://ida.msb.se/dokument/coi/COI_olyckor.pdf
- MSB 6. (2011). *Översiktlig översvämningskartering längs Viskan - Sträckan Mogden till mynningen*. Karlstad: MSB. Hämtat från <https://www.msb.se/Upload/Kunskapsbank/Kartor/oversvamningskartering/Viskan.pdf>
- MSB 7. (2015). *Översvämningskartering utmed Ätran - Sträckan från Vist till utloppet i Kattegatt, samt sträckan Sämssjön till Assmans mynning i Ätran*. Karlstad: MSB. Hämtat från https://www.msb.se/Upload/Forebyggande/Naturolyckor_klimat/oversvamnning/Oversvamningsdirektivet/Rapporter/Ätran%202015.pdf
- MSB 8. (den 13 05 2019). *Översvämningsportalen*. Hämtat från <https://gisapp.msb.se/Apps/oversvamningsportal/avancerade-kartor/hot-och-riskkartor/boras/hotkartor.html>
- MSB 9. (2019). *Stärkt arbete mot heem- och fritidsolyckor*. Karlstad: MSB. Hämtat från <https://www.msb.se/siteassets/dokument/om-msb/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/2019/starkt-arbete-mot-hem-och-fritidsolyckor-2019.pdf>
- MSBFS 2021:5. (u.d.). *Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om undersökningsrapport efter kommunal räddningsinsats*. Karlstad: MSB. Hämtat från <https://www.msb.se/siteassets/dokument/regler/aktuella-remisser/ro/foreskrifter-om-undersokningsrapporter-remissversion.pdf>
- MSBFS 2021:8. (2021). *Förslag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor*. Karlstad: MSB.
- Runefors. (2020). *Fatal Residential Fires: Prevention and Response*. Lund: Lund University, Department of Fire Safety Engineering.
- Räddningsverket. (2007). *Olyckor i siffror*. Karlstad: Räddningsverket. Hämtat från <http://cursnet.srv.se/clm/publikationer/filer/olyckor-i-siffror-2007-srv.pdf>
- RäddsamVG. (den 29 09 2021). *RäddsamVG*. Hämtat från Om RäddsamVG: <https://www.raddsamvg.com/om-raddsam-vg/>
- SCB 2. (den 08 03 2023). *Statistiska centralbyrån*. Hämtat från Statistikdatabasen: <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/?rxid=23b4f2cb-d87f-4569-a027-d0a6ecec67a0>

- SCB. (den 13 09 2021). *Statistiska centralbyrån*. Hämtat från Kommuner i siffror:
<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/kommuner-i-siffror/>
- Svenskt Vatten. (2020). *P114 - Distribution av dricksvatten*. Stockholm: Svenskt Vatten.
- SÄRF. (den 15 09 2021). *Daedalos - Insats- och händelsestatistik*. Borås.
- SÄRF. (den 03 08 2023). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Hämtat från IDA - Detaljerad statistik: <https://ida.msb.se/ida2#page=dc2b86cd-d841-4e6c-8329-28e0c8594187>
- Trafikverket 2. (2020). *Reviderade prognoser för person- och godstransporter 2040*. Borlänge: Trafikverket. Hämtat från <http://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1442798/FULLTEXT03.pdf>
- Trafikverket. (den 13 05 2019). *NVDB webb*. Hämtat från <https://nvdb2012.trafikverket.se/SeTransportnatverket>
- Trafikverket. (2020). *Prognos för persontrafiken 2040 - Trafikverkets Basprognoser 2020-06-15*. Borlänge: Trafikverket. Hämtat från <http://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1442656/FULLTEXT01.pdf>
- Ulricehamns kommun. (2018). *Bebyggelseplanering och farligt gods i Ulricehamns kommun - Översiktlig riskanalys som underlag till riktlinjer för bebyggelseplanering intill transportleder för farligt gods*. Ulricehamn: Ulricehamns kommun.
- Vägverket. (2008). *Djupstudieanalys av olyckor med tunga lastbilar - Effekter av åtgärder för en säker tung trafik*. Norrköping: Vägverket.

Bilaga B: Beskrivning av samråd

Handlingsprogrammet remitterades till medlemskommuner, räddningstjänstorganisationer, myndigheter och övriga enligt listan nedan:

Medlemskommuner

Bollebygds kommun.
Borås stad
Marks kommun
Svenljunga kommun
Tranemo kommun
Ulricehamn kommun

Räddningstjänstorganisationer

Räddningstjänsten Storgöteborg
Alingsås och Vårgårda räddningstjänstförbund
Räddningstjänsten Herrljunga
Samhällsskydd mellersta Skaraborg
Räddningstjänsten Mullsjö
Räddningstjänsten Jönköping
Räddningstjänsten Gislaved – Gnosjö
Räddningstjänsten Väst
Räddningstjänsten Skaraborg
Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund

Statliga myndigheter

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Försvarsmakten – Västra militärregionen
Länsstyrelsen Västra Götaland
Trafikverket
Polismyndigheten

Övriga

SOS Alarm
Södra Älvsborgs Sjukhus
Gösab
Sotar´n i mark

Revidering 2023

Förändringarna i det reviderade handlingsprogrammet innefattar bland annat uppdaterad statistik, en samhällsutveckling i förändring och större organisationsförändringar (exempelvis anpassning enligt enhetligt ledningssystem ELS och Räddningsregion Västra Götaland). Inga betydande förändringar har skett med avseende på risker som räddningstjänsten har att hantera, räddningstjänstförmåga eller målsättningar för perioden 2024- tills vidare. Remissperiod 2023-08-04 till 2023-10-31.

Svar inkom från 12 remitterade instanser. Några av svarande remissinstanser svarade utan erinran. En sammanställning av samtliga synpunkter och bemötande finns diarieförd. Reviderad version av handlingsprogram 2024- tills vidare fastställdes av Direktionen 2023-12-15. Det beslutade handlingsprogrammet har därefter skickats till medlemskommunerna samt publicerats på SÄRF:s hemsida.